

1 Finansplan

1.1 Det går bra för Sverige

Sverige kan möta 2000-talet med betydande tillförsikt och optimism. Grunden är lagd för en gynnsam utveckling av den svenska ekonomin under de kommande åren. Betydande ekonomiska framsteg under den gångna mandatperioden kan i dag summeras:

De offentliga finanserna har sanerats. Inflationen har nedbringats till en varaktigt låg nivå. Bytesbalansen visar växande överskott.

Detta har lett till att de svenska räntorna har sjunkit kraftigt, både i absoluta tal och jämfört med andra länder. Investeringarna ökar kraftigt. Den privata konsumtionen växer i god takt. Den starka exportutvecklingen kompletteras nu med en mera livaktig hemmamarknad. Stora produktivetsförbättringar i förening med en dämpad kostnadsutveckling har gjort svenska företag synnerligen konkurrenskraftiga. Förtroendet för svensk ekonomi växer och optimismen och därmed viljan att satsa på framtiden blir alltmer påtaglig.

Därtill har politiska framgångar förbättrat förutseende för en hög tillväxt och en snabb ökning i sysselsättningen:

Ett aktivt medlemskap i Europeiska Unionen har medfört en större marknad för svenska företag, ökad handel och nya möjligheter för sysselsättningspolitiken.

Östersjösamarbetet understöder en demokratisk utveckling och en kraftig tillväxt i vårt närområde. Ökad handel och större utbyte förbättrar välbefindandet i hela Östersjöregionen.

Omställningen till ekologisk hållbarhet har påbörjats. Såväl de lokala investeringsprojekten och satsningarna på energiforskning och teknisk utveckling som förbättrad infrastruktur förbättrar livskvaliteten för kommande generationer och stärker svensk innovationsförmåga och konkurrenskraft.

Pensionsöverenskommelsen mellan fem riksdagspartier garanterar goda pensioner även i framtiden, ökar tryggheten och ger välfärdssamhället en långsiktig stabilitet.

Blockpolitiken har övergivits till förmån för gemensamt parlamentariskt ansvarstagande. Det skapar en god jordmån för hållbara regelverk för både företag och individer, en stabil utveckling och ökad kontroll över statsfinanserna.

Även utvecklingen på arbetsmarknaden har vänt. Arbetslösheten har det senaste året minskat med omkring 100 000 personer. Detta har skett parallellt med att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har minskat. Den reguljära sysselsättningen ökar, särskilt i den privata sektorn. Därtill har det stora intresset för kunskapslyftet bidragit positivt till arbetsmarknadens utveckling framöver. Det är en unik satsning på att stärka kompetensen och självförtroendet hos många människor, som därefter kan återvända bättre rustade till arbetsmarknaden.

Den omfattande saneringen av de offentliga finanserna har gjort det möjligt att styra ökade resurser till prioriterade områden. Särskilt viktigt är att förbättra kvaliteten inom skolan, sjukvården och omsorgen om barn och gamla. I denna proposition föreslås ytterligare tillskott till dessa områden.

Stora insatser har också gjorts eller görs på en rad andra områden: utbildning och kompetensutveckling, arbetsmarknadspolitiken, förbättringar av företagens villkor, byggandet av Hållbara Sverige, höjda barnbidrag, höjda ersättningsnivåer i socialförsäkringarna och förbättrade pensioner.

Till detta kommer de särskilda insatser som nu föreslås på sex viktiga framtidsområden: Investeringar i kunskap, den nya tekniken, bättre förutsättningar för entreprenörskap, ekologisk omställning, samarbete i Europa och ökad delaktighet och integration i Sverige.

Dessa insatser äventyrar inte – och får inte äventyra – målen för de offentliga finanserna. I själva verket kommer målen om balans i år och överskott under de kommande åren att överträffas med god marginal. De statliga utgifterna håller sig inom utgiftstaken respektive år och de offentliga utgifterna, mätt som andel av BNP, minskar successivt.

De allt starkare offentliga finanserna bidrar inte bara till lägre räntor och ett ökat förtroende – såväl i Sverige som internationellt – för den svenska ekonomin. De skapar också en ökad handlingsfrihet i framtiden. De ger utrymme för ökade insatser inom skola, vård och omsorg. De gör det möjligt att amortera på statsskulden och därigenom minska bördorna på kommande generationer. De gör det också möjligt att möta kommande konjunktursvängningar.

Skattesänkningar i framtiden är möjliga att överväga men endast om vissa villkor obetingat uppfylls. Generella skattesänkningar får inte ske innan en tillfredsställande kvalitet har säkerställts inom skolan, vården och omsorgen. De får inte finansieras genom skuldsättning. Och de måste utformas på ett fördelningspolitiskt rättvist sätt.

En stabil grund har lagts för en hög ekonomisk tillväxt under 1998 och de följande åren. Mycket talar för att tillväxten under en följd av år kan uppgå till i genomsnitt minst 3 procent per år. Detta är betydelsefullt, eftersom det gör det möjligt att hantera ett antal stora uppgifter som Sverige står inför under de kommande åren.

Sysselsättningen måste öka och arbetslösheten minska. Målet att halvera den öppna arbetslösheten till 4 procent år 2000 ligger fast. Att nå målet ligger inom räckhåll med den ekonomiska utveckling som nu kan förutses och med de åtgärder som har beslutats tidigare eller som föreslås nu. Enligt regeringens bedömning kommer målet att nås före utgången av år 2000.

Det är ett ambitiöst mål, men likväl endast ett etappmål. På längre sikt måste ambitionen vara än högre. Ambitionen bör vara att återskapa full sysselsättning, där – bortsett från en viss ofrånkomlig friktionsarbetslöshet – alla som vill och kan arbeta också skall ha ett meningsfullt arbete. Detta förutsätter att sysselsättningen ökar väsentligt och att arbetskraftsdeltagandet ånyo höjs.

Hög tillväxt är viktig inte bara för att öka sysselsättningen och minska arbetslösheten. Den krävs även för att möta de ökade resurskrav inom bl.a. vården och omsorgen som följer av den demografiska utvecklingen och för att trygga en jämn och rättvis fördelning av levnadsstandard. Den krävs vidare för att möjliggöra angelägna reformer och skapa förutsättningar för ökade reallöner. Den krävs dessutom om vi skall återvinna den relativt bättre internationella position som Sverige hade före de år under första hälften av 1990-talet, då den svenska BNP-utvecklingen var negativ samtidigt som andra länder fortsatte att ha en positiv tillväxt.

Den återhämtning som skett i den svenska ekonomin och i de offentliga finanserna sedan 1994 är unik. Den hade inte varit möjlig utan samarbetet de senaste åren mellan socialdemokraterna och centerpartiet. Ett tufft och omfattande saneringsprogram har genomförts, samtidigt som villkoren för arbete, utbildning och företagande har förbättrats. Det krävs

en fortsatt uthållig och ansvarsfull ekonomisk politik för att under de kommande åren befästa framgångarna och skörda frukterna av den förda politiken.

1.2 Den ekonomiska utvecklingen

Den ekonomiska politiken har varit framgångsrik i att skapa en stabil grund för svensk ekonomi. Sverige befinner sig i början av den första högkonjunktur på 30 år som inte har föregåtts av en devalvering eller en expansiv ekonomisk politik. Tvärtom har perioden kännetecknats av en mycket stram budgetpolitik. Styrkan i konjunkturuppgången kommer inifrån.

1.2.1 Den ekonomiska utvecklingen under 1990-talet

Den svenska ekonomin under 1990-talet har kännetecknats av tvära kast, från djupaste depression till begynnande högkonjunktur. Under perioden 1991–1993 drabbades Sverige av den värsta lågkonjunkturen sedan 1930-talet. Den totala svenska produktionen föll med sammanlagt 5 procent.

Mellan 1991–1994 fördubblades statsskulden, tredubblades arbetslösheten och mer än fyrdubblades budgetunderskottet. Den öppna arbetslösheten steg till 8 procent som en följd av att 450 000 arbetstillfällen försvann, de flesta i privat sektor. Detta tillsammans med ofinansierade skattesänkningar och reformer medförde att underskottet i de offentliga finanserna steg kraftigt. Det uppgick som mest till 12,3 procent av BNP år 1993. De offentliga utgifterna som andel av BNP ökade med 7 procentenheter mellan 1991 och 1994.

Misstroendet på grund av oförmågan att lösa de ekonomiska problemen resulterade i räntekris och kronfall. Osäkerhet och höga räntor bidrog till att bruttoinvesteringarna föll med i genomsnitt 9 procent per år 1991–1994.

En framgångsrik mandatperiod

Den ekonomiska politik som har förts sedan 1994 har varit inriktad på att bryta den negativa ekonomiska utvecklingen och skapa förutsättningar för en hög och stabil tillväxt och en varaktig nedgång i arbetslösheten. Två ömsesidigt förstärkande mål har varit styrande för den ekonomiska politiken, dels målet att den öppna arbetslösheten skall halveras och nå 4 procent år 2000, dels målet om sunda offentliga finanser. Resultaten av den förda politiken är i de flesta avseenden mycket gynnsamma. Inom snart sagt samtliga ekonomiska områden har den ekonomiska

utvecklingen varit bättre under den nuvarande mandatperioden än under den föregående perioden 1991–1994.

- BNP-tillväxten beräknas under mandatperioden uppgå till i genomsnitt 2,5 procent per år. Sverige växer återigen.
- De offentliga finanserna förbättras med 11,9 procentenheter av BNP under mandatperioden. Innevarande år beräknas överskottet i de offentliga finanserna vara 1,6 procent av BNP. Sunda offentliga finanser är åter ett kännetecken för Sverige.
- Statsskulden som andel av BNP faller. Istället för att använda mer och mer resurser för att betala räntorna på statsskulden kan skolan, vården och omsorgen prioriteras.
- De långa räntorna har fallit kraftigt. Räntemarginalen mot Tyskland är idag mindre en tiondel än av vad den var 1994. Förtroendet för svensk ekonomi är återupprättat.
- Ett villalån på 500 000 kronor är i dag 1 900 kronor billigare i månaden än under sommaren 1994. Skuldsatta hushåll får en lättare situation.
- Riksbanken har kunnat sänka de korta räntorna. Sunda offentliga finanser och låga prisökningar har gjort detta möjligt.
- Inflationen och inflationsförväntningarna har sjunkit och anpassat sig till inflationsmålet. Därmed finns en viktig förutsättning på plats för en väl fungerande lönebildning.
- Arbetslösheten faller. År 1994 var den öppna arbetslösheten 8,0 procent mätt som årsgenomsnitt. I dag är den 6,7 procent. Målet om en halverad öppen arbetslöshet till 4 procent nås under år 2000.
- Mellan 1994 till 1998 skapas det 93 000 jobb i den privata sektorn. Den privata sektorn växer återigen.
- Sveriges affärer med omvärlden visar stora och växande överskott. I år visar bytesbalansen ett överskott på 3,5 procent av BNP. Därmed kan Sveriges utlandsskuld minskas.
- Näringslivet växer med närmare 4 procent per år. Svenska företag är världsledande och vinner marknadsandelar.
- Näringslivets investeringar ökar under mandatperioden med 10 procent per år. Vi bygger för framtiden.

1.2.2 Den ekonomiska utvecklingen 1998 och 1999

Världsekonomin utvecklas väl trots krisen i Asien. I Sverige vände konjunkturen ordentligt uppåt under 1997. Den goda tillväxten väntas hålla i sig både 1998 och 1999.

Den internationella utvecklingen

Trots den finansiella krisen i Asien fortsätter världsekonomin att utvecklas väl. Den starka konjunkturutvecklingen i Förenta staterna och återhämtningen i EU väntas inte brytas till följd av den ekonomiska krisen i Asien, förutsatt att denna inte fördjupas.

Svag inhemsk efterfrågan i kombination med problem i den finansiella sektorn bidrar till fortsatt stagnation i Japan. BNP-tillväxten väntas falla i Asien som helhet och t.o.m. bli negativ i vissa av de drabbade länderna, däribland Indonesien. För att en gradvis uppgång i de asiatiska länderna skall äga rum krävs att de påbörjade reformerna fullföljs. Dessutom är det viktigt att industriländerna inte inför importtullar för den asiatiska exporten.

I Förenta staterna har den inhemska efterfrågan stigit kraftigt och BNP-tillväxten under 1997 blev den högsta på nio år. Samtidigt sjönk både arbetslösheten och inflationen. Den väl avvägda finans- och penningpolitiken har lagt grunden för den exceptionellt goda ekonomiska utvecklingen. Arbetslösheten har sjunkit successivt och uppgår till knappt 5 procent.

I EU fortsätter återhämtningen. Exportutvecklingen har varit stark och räntorna är låga, vilket borgar för en tilltagande investeringstakt. Den stora utmaningen i EU är den höga arbetslösheten som fortfarande överstiger 10 procent.

För Östersjöområdet fortsätter utsikterna att vara goda. Tillväxten i Finland och Danmark väntas bli stark, samtidigt som återhämtningen i Tyskland stärks. BNP-tillväxten i Baltikum och Polen förutses avmattas något efter en hög tillväxt under 1997. I Ryssland väntas återhämtningen fortsätta efter det att BNP ökade 1997 för första gången sedan kommunistdiktaturen rasade ihop.

Den svenska utvecklingen

Tillväxten i den svenska ekonomin tog ordentlig fart under 1997. De närmaste åren kommer tillväxten att i allt högre grad drivas av den inhemska efterfrågan, främst investeringar och privat konsumtion, medan exportens bidrag till tillväxten blir lägre. BNP växer med 3 procent i år och med 3,1 procent nästa år under förutsättning att löneutvecklingen blir i enlighet med den som anges av arbetsmarknadens parter.

TABELL 1.1 FÖRSÖRJNINGSBALANS

	MDRKR ÄRLIG PROCENTUELL FÖRÄNDRING				
	1997	1998	1999	2000	2001
Privat konsumtion	922,9	2,3	2,5	2,2	2,0
Offentlig konsumtion	449,3	1,3	0,6	0,7	1,0
Stat	134,2	2,5	0,5	0,5	0,5
Kommuner	315,1	0,8	0,6	0,9	1,2
Bruttoinvesteringar	237,9	7,2	7,6	7,0	5,7
Näringsliv ex. bostäder	182,8	7,8	6,1	4,9	2,7
Bostäder	23,8	8,8	23,5	25,0	25,0
Myndigheter	30,5	2,8	4,0	2,2	2,3
Lagerbidrag	6,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Export	761,4	6,3	6,7	7,0	5,4
Import	639,5	6,9	7,0	6,2	5,8
BNP	1738,9	3,0	3,1	3,4	2,6

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Exportkonjunkturen förefaller än så länge i en mycket begränsad omfattning ha påverkats av utvecklingen i Asien. Tack vare inte minst en stor produktivitetökning har svenska företag varit framgångsrika på världsmarknaden. Trots något högre löneökningar än i omvärlden fortsätter svensk exportindustri att ta marknadsandelar.

Positivt är att de svenska företagen inte tycks höja priserna i den omfattning som hade kunnat befaras. I stället satsar företagen på att öka sina marknadsandelar. Av den samlade värdeökningen av industriproduktionen 1996–1998 beräknas över 80 procent bestå av volymökning och mindre än 20 procent av prisökningar. Som kontrast kan nämnas att under den förra stora högkonjunkturen 1986–1989 stod volymökningen endast för 27 procent, medan resterande 73 procent bestod av prisökningar.

Den totala investeringsaktiviteten väntas tillta markant under åren 1998 och 1999. Det innebär att produktionskapaciteten nu byggs ut i betydande grad. Ett ljusnande arbetsmarknadsläge, stigande inkomster och historiskt låga räntor innebär att bostadsbyggandet ökar. Dessutom stimuleras investeringarna av omställningsprogrammet för energisektorn och det lokala investeringsprogrammet inom "Hållbara Sverige". Ett osäkerhetsmoment kvarstår dock för industrins investeringar. Om Asienkrisens globala effekter blir stora kan industrins investeringar delvis skjutas på framtiden.

Efter tre år med stagnerande inkomster växer hushållens realinkomster med drygt 2,5 procent i år och nästa år. Detta i kombination med att de svenska hushållens ekonomiska situation har förbättrats de senaste åren medför att den privata konsumtionen fortsätter att öka.

Nedgången i den offentliga konsumtionen upphör och vänds i en liten uppgång i och med resurstillskotten till kommunerna. Den kommunala konsumtionen växer med 0,8 procent 1998 och 0,6 procent

1999. Detta tillsammans med den relativt gynnsamma utvecklingen av BNP-tillväxten medför att sysselsättningen utvecklas gynnsamt.

Den öppna arbetslösheten har minskat med 93 000 personer mellan februari 1997 och februari 1998, varav 39 000 var kvinnor och 54 000 män. Detta har skett parallellt med att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har minskat. Den reguljära sysselsättningen ökar, särskilt i den privata sektorn. Därtill bidrar det stora intresset för kunskapslyftet positivt till arbetsmarknadens utveckling. Arbetslösheten mätt som årsgenomsnitt beräknas minska från 8,0 procent 1997 till 5,7 procent 1999.

Genom en ansvarsfull lönebildning i kombination med att det finns lediga resurser under hela perioden blir tillväxten hög och inflationstrycket fortsatt lågt. Löneökningstakten antas i prognosen vara i enlighet med de avtal som träffats på den svenska arbetsmarknaden, inklusive den av parterna antagna låga löneglidningen. Det innebär löneökningar på 3,1 procent 1998 och 3,0 procent 1999.

1.2.3 Kalkyl för 2000 och 2001

Den gynnsamma kombinationen av ansvarsfull lönebildning, goda vinster i näringslivet, låga räntor, sunda statsfinanser och ökade resurser till skola, vård och omsorg gör att den öppna arbetslösheten i slutet av år 2000 beräknas uppgå till 4,0 procent. Därmed uppnås riksdagens mål om en halverad öppen arbetslöshet under år 2000. Mätt som årsgenomsnitt blir den öppna arbetslösheten 4,4 procent år 2000. De flesta jobben tillkommer i den privata sektorn. Mellan 1994 och år 2000 beräknas det tillkomma 215 000 jobb i den privata sektorn.

TABELL 1.2 NYCKELTAL

	ÄRLIG PROCENTUELL FÖRÄNDRING			
	1998	1999	2000	2001
KPI, årsgenomsnitt	0,9	1,2	2,0	2,0
Kostnadstimlön	3,1	3,0	3,0	3,0
Öppen arbetslöshet	6,7	5,7	4,4	4,0
Arbetsmarknadspolitiska åtgärder	4,2	4,0	3,9	3,5
Antal sysselsatta	1,0	1,5	2,0	1,1
Real disponibel inkomst ¹	2,5	2,9	3,7	3,1
Hushållens nettosparkvot ¹	0,9	1,3	2,9	4,0
Tysk långränta	5,2	5,4	5,6	5,6
Svensk långränta	5,7	5,7	5,8	5,8
TCW-index ³	120,2	119,5	118,5	118,0

¹ Inkl. beräkningsteknisk överföring av offentliga överskottet utöver de målsatta² 10-års statsobligation, årsgenomsnittet³ Årsgenomsnitt

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

TABELL 1.3 SYSSELSÄTTNING, ARBETSLÖSHET OCH LÖNEUTVECKLING

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Antal sysselsatta ¹	4378	4185	3964	3927	3986	3963	3922	3961	4020	4098	4144
Privat sektor ¹	2986	2821	2630	2633	2698	2698	2695	2726	2783	2848	2880
Offentlig sektor ¹	1404	1381	1328	1290	1287	1263	1223	1232	1236	1246	1260
Öppen arbetslöshet ²	3,0	5,3	8,2	8,0	7,7	8,1	8,0	6,7	5,7	4,4	4,0
Konjunkturberoende arbetsmarknads- politiska åtgärder ²	2,0	3,6	4,3	5,3	4,4	4,5	4,3	4,2	4,0	3,9	3,5
Relativt arbetskraftstal ³	83,2	81,0	78,91	77,4	78,2	77,8	76,8	76,3	76,4	76,6	76,9
Kostnadstimlön ⁴	5,7	3,7	2,8	2,4	3,3	6,1	4,5	3,1	3,0	3,0	3,0

¹Tusental personer²1 procent av arbetskraften i genomsnitt under året³Arbetskraften i procent av befolkningen i arbetsför ålder⁴Årlig procentuell förändring

Anm.: För åren 1991–1992 är sysselsättningen inom privat och offentlig sektor inte konsistenta med totalen. Delbranscherna är här omräknade av SCB för definitions- och metodändringar genomförda 1992/1993 och kvotade från SNI69 till SNI92. Totalen är den ursprungliga serien men korrigerad för bl.a. felaktig klassificering av ALU-arbetare och ungdomspraktikanter.

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsmarknadsstyrelsen och Finansdepartementet

BNP-tillväxten beräknas uppgå till 3,4 procent år 2000 för att sedan bromsas ned något till 2,6 procent 2001. Investeringarna och den privata konsumtionen är de viktigaste drivkrafterna bakom den höga tillväxten. I den ekonomiska utvecklingen fram till 2001 antas arbetsmarknaden och särskilt lönebildningen fungera väl, samtidigt som den internationella utvecklingen är gynnsam. För både år 2000 och 2001 antas de sammanlagda löneökningarna inklusive löneglidning och arbetstidsförkortning bli desamma som för 1999, dvs. 3 procent.

För att studera effekterna av en sämre utveckling än den kalkylerade på arbetslöshet och offentliga finanser har två olika känslighetsberäkningar gjorts i bilagan Svensk ekonomi.

Sammanfattningsvis kan sägas att om den internationella utvecklingen skulle bli sämre än vad som antas i kalkylen blir den svenska exporten lägre. Den svagare industrikonjunkturen får i så fall även följd effekter på hela den svenska ekonomin i form av svagare tillväxt och sämre sysselsättning. Sysselsättningen utvecklas svagare och arbetslöshetsmålet uppnås ej.

Om löneökningarna blir högre än kalkylerat måste Riksbanken föra en stramare penningpolitik, vilket leder till att efterfrågan mattas av. Den svenska exportindustrin får då också svårare att klara av konkurrensen på den internationella marknaden. Också då blir det svårigheter att halvera den öppna arbetslösheten till år 2000.

1.3 Sunda offentliga finanser och stabila priser ger fler jobb

Sunda offentliga finanser och stabila priser är en förutsättning för en långsiktigt hög tillväxt och därmed en hög sysselsättning. Detta synsätt är – och har de

senaste tre och ett halvt åren varit – styrande för den ekonomiska politikens utformning.

1.3.1 Sunda offentliga finanser

Finanspolitiken under mandatperioden

År 1993 uppvisade de svenska offentliga finanserna OECD-ländernas näst största underskott med 12,3 procent av BNP. När den socialdemokratiska regeringen tillträdde i oktober 1994 beräknades lånebehovet för budgetåret 1994/95 till drygt 240 miljarder kronor – var tredje krona i statsbudgeten utgjorde en lånad krona. Förtroendet för Sverige var lågt. På de finansiella marknaderna gjordes analyser om kraftigt stigande inflation, alternativt att Sverige snart skulle behöva söka hjälp av IMF. Situationen var på väg att bli lika allvarlig som den som drabbade en del asiatiska länder i slutet av 1997. Den begynnande återhämtningen riskerade att avstanna. Ytterst handlade detta om de demokratiska institutionernas legitimitet.

Huvuduppgiften för den nytillträdde socialdemokratiska regeringen blev därför att snabbt och resolut sanera de offentliga finanserna. Regeringen föreslog ett omfattande saneringsprogram för att snabbt få stopp på ökningen av statsskulden. Saneringsprogrammet konstruerades efter tre grundläggande principer. Det skulle verka så snabbt att statsskuldens ökning kunde hejdas tidigt. Det utformades fördelningspolitiskt så att de som har det bäst ställt bidrar mest. Dessutom prioriterades skolan, vården och omsorgen framför transfereringar.

Saneringsprogrammet uppgick till 126 miljarder kronor och har genomförts i och med budgeten för 1998. Storleken och profilen har kontinuerligt anpassats för att uppnå de budgetpolitiska målen:

Statsskulden som andel av BNP skulle stabiliseras senast 1996

I oktober 1991 var statsskulden 650 miljarder kronor. I oktober 1994 hade statsskulden nästan fördubblats till 1 230 miljarder kronor. Statsskulden mätt som andel av BNP nådde sin topp på 84 procent redan 1994–1995. Målet uppfylldes.

Underskottet i de offentliga finanserna skulle högst vara 3 procent av BNP 1997

Detta mål är uppfyllt. Underskottet i de offentliga finanserna 1997 blev 1,1 procent av BNP enligt svenska nationalräkenskaper och 0,8 procent av BNP enligt det mått som används i EU-samarbetet. Sverige uppfyller därmed detta konvergenskrav för deltagande i EMU:s tredje etapp.

År 1998 skall de offentliga finanserna vara i balans

Detta mål uppfylls med god marginal. År 1998 beräknas de offentliga finanserna uppvisa ett överskott på 1,6 procent av BNP. Till viss del kan detta överskott förklaras av bokföringsmässiga faktorer. Räknas dessa bort krymper överskottet till 0,8 procent av BNP. Sverige tillhör de fyra länder i EU som har de starkaste offentliga finanserna.

TABELL 1.4 EU-LÄNDERNAS OFFENTLIGA ÖVER/UNDERSKOTT

PROCENT AV BNP

	1998
Belgien	-1,7
Danmark	1,1
Finland	0,3
Frankrike	-2,9
Grekland	-2,2
Irland	1,1
Italien	-2,5
Luxemburg	1,0
Nederländerna	-1,6
Portugal	-2,2
Spanien	-2,2
Storbritannien	-0,6
Sverige ¹	0,8
Tyskland	-2,5
Österrike	-2,3
EU	-1,9

¹ Enligt Finansdepartementet (ENS-definition). Kommissionen anger 0,5 procent för Sverige

Källor: Europeiska kommissionen och Finansdepartementet

Målen för den ekonomiska politiken

De budgetpolitiska målen har starkt bidragit till en stabil utveckling för den svenska ekonomin med successivt lägre räntor. Utöver dessa mål finns det även mål för arbetslösheten och för inflationen. Erfarenheterna av mål för den ekonomiska politiken är goda.

De offentliga finanserna förbättras i snabb takt. Arbetslösheten minskar. Inflationen är låg. Då samtliga mål har stötts av en majoritet i riksdagen har målen blivit kraftfulla och har i stor utsträckning präglat svensk samhällsdebatt, den ekonomiska politiken och därmed också den ekonomiska utvecklingen.

Ambitionen har varit att formulera mål som skall styra politiken och övriga aktörer i en samhällsekonomiskt önskvärd riktning. Målen har varit tydliga, lätt kommunicerbara och enkla att beräkna. De mål som har väglett den ekonomiska politiken har haft en avgörande betydelse för den goda ekonomiska utveckling som redovisas i denna proposition.

Saneringspolitiken

I och med innevarande år går Sverige från att vara ett underskottsland till ett överskottsland. En budgetsanering av denna internationellt sett anmärkningsvärda omfattning har inte kunnat ske utan att det påverkat privatpersoners ekonomi och offentlig verksamhet. För att återfå förtroendet för svensk ekonomi var det nödvändigt att strikt genomföra saneringspolitiken med öppenhet och tydlighet för att varaktigt minska risken för att Sverige åter hamnar i statsfinansiella problem. Den nya budgetprocessen har spelat en stor roll i detta sammanhang. Den akuta finansiella krisen är nu avklarad och Sverige har bättre möjligheter än på länge att bibehålla stabilitet och amortera på statsskulden. Några slutsatser kan nu dras om hur budgetsaneringen gått till.

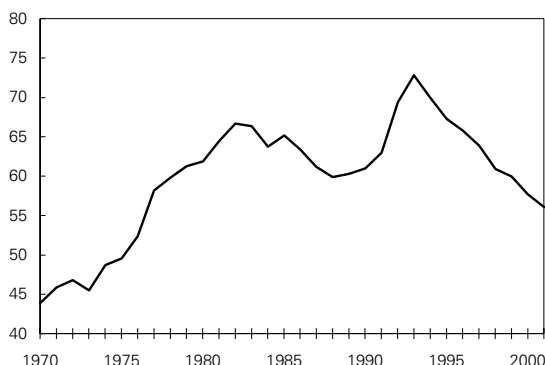
De offentliga finanserna har till största delen sanerats med hjälp av utgiftsminskningar

År 1994 var underskottet i de offentliga finanserna 10,3 procent av BNP. År 1998 visar de offentliga finanserna överskott. Mellan 1994 och 1998 faller de offentliga utgifterna som andel av BNP med 9,1 procentenheter. Under samma tid ökar de offentliga inkomsterna som andel av BNP med 2,8 procentenheter.

DIAGRAM 1.1

Konsoliderade offentliga sektorns utgifter 1970-2001

Procent av BNP

Källa: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Saneringen beror till största delen på strukturella åtgärder

Enligt OECD hade Sverige 1994 ett strukturellt underskottet på 9,1 procent av BNP. Enligt samma beräkning har Sverige 1998 ett strukturellt överskott på 1,0 procent av BNP. Av EU-länderna är det bara Danmark som har ett större strukturellt överskott.

Saneringen beror inte på engångsbesparingar

Hela den sanering av de offentliga finanserna som skett de senaste fyra åren består av varaktiga förstärkningar av de offentliga finanserna. Regeringen har lagt vikt vid att i konsolideringsprogrammet inte räkna in sådana åtgärder som endast temporärt ökar statens inkomster eller minskar dess utgifter. I det finansiella sparandet, som är det mått regeringen, liksom bl.a. EU värderar de offentliga finanserna utifrån, inräknas inte exempelvis inkomster från försäljningar av statliga bolag. Vidare räknas den bokföringsmässiga effekten av att AP-fondens fastigheter bolagiseras bort vid regeringens bedömning av balansmålet för 1998.

Saneringen av de offentliga finanserna har haft höga fördelningspolitiska ambitioner

Regeringen har fortlöpande analyserat de fördelningspolitiska konsekvenserna av budgetsaneringen. Resultatet är att den femtedel av hushållen som har det bäst ställt har bidragit med 43 procent av budgetsaneringen. Den femtedel av hushållen som har det sämst ställt har bidragit med 11 procent. Ur ett jämställdhetsperspektiv har kvinnor och män bidragit med ungefär lika mycket. Regeringen är trots detta väl medveten om att saneringen av de offentliga finanserna har inneburit påfrestningar för många människor.

Finanspolitiken de kommande åren

Målet efter 1998 skall vara ett överskott i de offentliga finanserna. Det finns en rad orsaker till att Sveri-

ge bör ha ett ambitiöst mål för de offentliga finanserna:

- Den offentliga skulden kan amorteras av. Med en stor skuld blir Sverige känsligt för räntevariationer på de internationella kapitalmarknaderna. Den största utgiftsposten i den svenska statsbudgeten är räntorna på statsskulden som 1998 beräknas till 103 miljarder kronor.
- Med ett överskott i de offentliga finanserna i ett normalt konjunkturläge finns det en marginal att aktivt motverka konjunkturavmattningar utan att underskottet hotar att bli för stort och utlösa en ränteuppgång.
- Sverige måste rusta för framtiden. Andelen äldre kommer en bit in i 2000-talet att öka. Den offentliga sektorn måste då vara stark nog för att möta denna utveckling. Situationen är inte unik för Sverige, men eftersom Sverige har höga ambitioner för den offentliga välfärden, måste Sverige också ha höga ambitioner för den offentliga sektorns finansiella styrka.
- En hög nivå på sparandet möjliggör en hög investeringsnivå utan att Sverige får underskott i betalningarna med andra länder. Därmed kan Sveriges höga internationella skuldsättning minskas samtidigt som produktionskapaciteten kan höjas. Ett högt offentligt sparande bidrar till ett högt nationellt sparande, vilket har en positiv inverkan på Sveriges långsiktiga tillväxtpotentialer.

Ett genomsnittligt överskott på 2 procent av BNP

Efter överläggningar med centerpartiet konkretiserade regeringen överskottskravet för tiden efter 1998 till ett långsiktigt mål om ett överskott på 2,0 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Som en konsekvens av detta beräknas den offentliga nettoskulden som andel av BNP att försvinna omkring år 2007.

TABELL 1.5 OFFENTLIGA FINANSER

PROCENT AV BNP

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Inkomstkvot	65,2	61,9	61,6	60,5	59,7	59,6	63,7	62,8	62,5	60,8	60,1	59,7
Skattekvot	55,8	52,8	51,1	50,2	49,8	49,9	54,1	54,2	53,9	52,9	52,4	52,3
Utgiftskvot	61,0	63,0	69,4	72,8	70,0	67,3	65,8	63,9	61,0	60,0	57,7	56,1
Statsskuld räntor	4,5	4,4	4,7	5,5	6,3	6,5	6,6	6,1	5,3	5,0	4,2	3,8
Finansiellt sparande	4,2	-1,1	-7,8	-12,3	-10,3	-7,8	-2,1	-1,1	1,6	0,8	2,3	3,5
Statens lånebehov (mdkr) ¹	25	75	150	242	185	138	21	6	-1	-6	-24	-31
Nettoskuld ¹	-8,2	-5,3	4,8	11,0	21,9	23,6	20,3	21,7	20,0	18,1	15,8	13,1
Statsskuld ¹	45,5	47,9	61,1	78,3	84,0	84,0	83,6	82,4	78,6	74,7	69,9	65,4
Konsoliderad bruttoskuld	43,8	53,0	67,1	76,0	79,3	78,0	77,2	76,9	74,3	71,0	66,8	62,9

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

¹ Vid överskott motsvarande de budgetpolitiska målen år 2000 och 2001.

Överskottsmålen för 1999, 2000 och 2001

Som en gradvis anpassning till det långsiktiga målet skall de offentliga finanserna uppvisa överskott motsvarande 0,5 procent av BNP 1999, 1,5 procent år 2000 och 2,0 procent 2001.

Målen för dessa år gäller vid den tillväxt som kalkylerades i 1997 års ekonomiska vårproposition. Om tillväxten av konjunkturmässiga skäl väsentligt skulle avvika från denna skall motsvarande avvikelse från de angivna målen tolereras. Om tillväxten av konjunkturmässiga skäl blir väsentligt högre bör det offentliga överskottet bli högre. På samma sätt bör det offentliga överskottet bli lägre om tillväxten av konjunkturmässiga skäl blir väsentligt lägre.

Lönebildningen spelar dock en avgörande roll. Om löneökningstakten i den svenska ekonomin överstiger vad arbetsmarknadens parter har kommit överens om, inklusive den av parterna angivna löneglidningen, kommer tillväxten i den svenska ekonomin med all sannolikhet att bli lägre än den beräknade. Detta är i så fall ett strukturellt problem, inte ett konjunkturrellt.

Statsskulden

Statsskulden växte kraftigt under 1990-talets första år. Räntekostnaderna för statsskulden utgör 1998 den största posten i statsbudgeten. Mot bakgrund av statsskuldsvårighetens ökade betydelse överlämnar regeringen i dag en proposition om statsskuldspolitiken till riksdagen. I propositionen föreslås att målet för statsskuldspolitiken skall vara att långsiktigt minimera kostnaderna för statens upplåning.

Steg in i 2000-talet

De offentliga finanserna fortsätter att utvecklas mer positivt än vad som tidigare antagits för 1998 och framåt. Huvudorsaken är att utgifterna blir lägre än väntat. Det har därmed skapats ett utrymme för ytterligare offensiva åtgärder. Regeringen föreslår därför att ytterligare resurser tillförs skolan, vården och omsorgen. En nivåhöjning av statsbidraget till kommunerna görs med 4 miljarder kronor redan i år.

Dessutom föreslås en kraftsamling inom sex framtidsområden som är av stor vikt för den svenska tillväxten och sysselsättningen: Kunskap och kompetens, Delaktighet i informationssamhället, Hållbara Sverige – ett föregångsland, Företagande, Europeiskt samarbete och Ett Sverige för alla.

Samtliga dessa åtgärder är fullt beaktade i beräkningarna av de offentliga finanserna. Även tidigare framlagda propositioner, t.ex. de om transportpolitik, bostadspolitik och tandvårdsförsäkring, är fullt beaktade i beräkningarna. De budgetpolitiska målen fortsätter därmed att vara styrande för budgetpolitiken.

TABELL 1.6 NYA ÅTGÄRDER

MILJONER KRONOR

	1999	2000	2001
Framtidsområden			
Kunskap och kompetens	1 030	1 100	1 460
Delaktighet i informationssamhället	400	600	800
Hållbara Sverige – ett föregångsland	125	200	2 200
Företagande	1 780	2 070	1 780
Europeiskt samarbete	1 050	1 050	1 050
Ett Sverige för alla	350	350	800
Summa	4 735	5 370	8 090
Övriga reformer			
Tandvårdsförsäkring	500	500	500
Bostadspolitisk proposition och byggstimulanser	990	1 100	200
Frysning av taxeringsvärden	810	490	420
Äldreproposition	300	300	300
Pensioner	1 420	2 980	3 090
Rättsväsendet	200	250	300
Bistånd			204
Kommuner	4 000	4 000	4 000
Övriga åtgärder	540	370	1 085
Summa	8 760	9 990	10 099
Totalt före finansiering	13 495	15 360	18 189
Avgår finansiering	3 875	4 105	4 380
varav utgiftsminskningar	1 875	1 905	2 180
nytt skalsteg i inkomstskatten	2 000	2 200	2 200
TOTALT	9 620	11 255	13 809

Efter dessa förslag uppvisar de offentliga finanserna ett överskott på 1,6 procent av BNP 1998 och 0,8 procent 1999. Detta överstiger de av riksdagen fastlagda målen om balans 1998 och ett överskott på 0,5 procent av BNP 1999. Av överskottet 1998 är emellertid 0,8 procentenheter endast bokföringsmässigt, och avser bolagiseringen av AP-fondens fastigheter. Resterande skillnader mot målen 1998 gör att Sverige redan i år kan påbörja en amortering av statsskulden i syfte att stärka politikens möjligheter och minska statens räntekostnader.

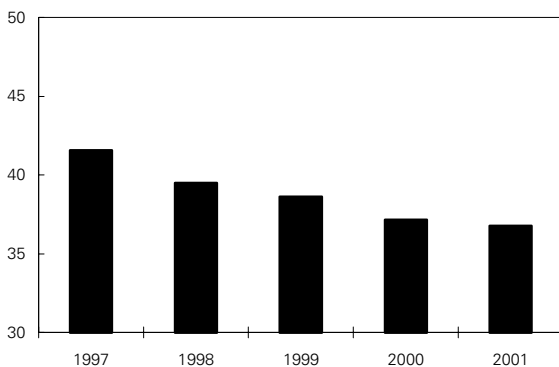
För åren 2000 och 2001 beräknas överskotten i de offentliga finanserna till 2,3 procent respektive 3,5 procent av BNP. Även dessa år överträffas därmed de budgetpolitiska målen som är 1,5 procent år 2000 och 2,0 procent 2001. Beräkningen är dock förhållandevis osäker och är betingad bl.a. av en väl fungerande lönebildning.

Att redan nu inteckna dessa beräknade överskott vore att underminera den budgetsanering som har genomförts. Risken skulle öka för att regeringen senare skulle tvingas återkomma till riksdagen med förslag om nedskärningar och skatthöjningar. Vid ett flertal tillfällen tidigare har riksdag och regering tecknat in ett framtida budgetutrymme utan att kunna infria förväntningarna om vare sig budgetutfall eller reformer. De mest flagranta felbedömningarna gjordes i början av 1990-talet.

Utgiftstaket

Den nya budgetprocessen innebär att regeringen i samband med vårpropositionen presenterar förslag till nominella utgiftstak för tre år framåt. De av riksdagen tidigare beslutade statliga utgiftstaken ligger fast. Utgiftstaket för 2001 föreslås bli 770 miljarder kronor. Detta motsvarar 36,8 procent av BNP. Därmed fortsätter de statliga utgifterna att minska som andel av BNP.

DIAGRAM 1.2
Utgiftstak för den statliga sektorn
Procent av BNP

Källa: Finansdepartementet

Pensionsreformen

Regeringen lägger i dag även fram propositioner om det reformerade ålderspensionssystemet (prop. 1997/98:151 och prop. 1997/98:152). Förslagen i dessa propositioner bygger på den uppgörelse som 1994 slöts mellan socialdemokraterna och de fyra borgerliga partierna.

Ålderspensionssystemet spelar en avgörande roll för medborgarnas välfärd och det är av största vikt att reglerna är pålitliga. Det är därför en framgång att det råder en bred politisk enighet om utformningen av detaljerna i det nya ålderspensionssystemet. De nya reglerna för pensionsberäkning förenar krav på rättvisa och effektivitet samtidigt som det i finansiellt avseende ger ett mer stabilt system än dagens. Den svenska pensionsreformen innebär långtgående förändringar och har uppmärksammats i omvärlden. Som ett av de första länderna genomför Sverige nu den förändring som är nödvändig för att det allmänna pensionssystemet skall kunna upprät-

hållas och klara vad det utlovar i en tid då antalet pensionärer ökar.

Regeringen fortsätter arbetet med att modernisera trygghetssystemen.

1.3.2 Stabila priser

En grundval för den samlade ekonomiska politiken är att prisstabilitet är en förutsättning för en framgångsrik ekonomisk utveckling. Hög inflation försämrar förutsättningarna för en uthålligt hög tillväxt och därmed också för en stabilt hög sysselsättning. Stabila priser skapar en god grund för en väl fungerande lönebildning. Hög inflation minskar möjligheterna till en god fördelningspolitik och en rättvis fördelning av tillgångar och inkomster.

Den övergripande uppgiften för penningpolitiken är prisstabilitet. Riksbanken bedriver penningpolitiken självständigt och riksbanksfullmäktige har definierat prisstabilitet som att den årliga ökningen av konsumentprisindex skall begränsas till 2 procent med en tolerans på 1 procentenhet uppåt och nedåt.

Regeringen stöder penningpolitikens inriktning och står bakom inflationsmålet.

Riksbankens ställning stärks

För att stärka trovärdigheten för prisstabiliteten har regeringen i november 1997 lämnat en proposition till riksdagen som grundar sig på en fempartiöverenskommelse om penning- och valutapolitiken:

- Riksbanken ges ett överordnat mål för sin verksamhet vilket läggs fast i lag. Målet för penningpolitiken skall vara att upprätthålla ett fast penningvärde. Eftersom Riksbanken är en myndighet under riksdagen har banken därutöver en skyldighet att stödja den allmänna ekonomiska politiken, bl. a. i syfte att främja en hållbar tillväxt och en hög sysselsättning, i den mån detta inte strider mot prisstabilitetsmålet.
- I regeringsformen tas in ett förbud för varje myndighet att ge instruktioner till Riksbanken i frågor som rör penningpolitik. En motsvarande bestämmelse om att en ledamot av direktionen inte får söka eller ta emot instruktioner när hon eller han fullgör penningpolitiska uppgifter tas in i riksbankslagen.
- Riksbankschefen får en stärkt ställning genom att det i regeringsformen anges att denna eller denne under den sexåriga mandatperioden får avsättas endast om hon eller han inte längre uppfyller de krav som ställs för att kunna utföra sina uppgifter eller om hon eller han gjort sig skyldig till allvarlig försummelse.

- En ny ledningsstruktur införs i Riksbanken som innebär att fullmäktige ges en kontrollerande funktion och att en direktionsinrättas som skall besluta i alla penningpolitiska frågor och leda Riksbanken.
- Ansvar för övergripande valutapolitiska frågor förs över från Riksbanken till regeringen. Riksbanken skall besluta om tillämpningen av det växelkurssystem som regeringen beslutat om.

Riksdagen har i mars i år fattat ett första beslut om de grundlagsändringar som föreslås i propositionen. Ett andra beslut om grundlagsändringarna och beslut om övriga lagändringar kommer att fattas av den nyvalda riksdagen i höst.

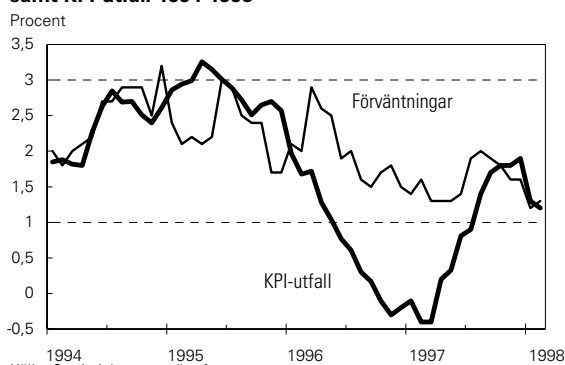
Svensk ekonomi mindre inflationsbenägen

Det finns en rad tecken på att inflationsbenägenheten har minskat – och fortsätter att minska – i den svenska ekonomin:

- Hushållens och företagens inflationsförväntningar har fallit.
- Medvetenheten hos arbetsmarknadens parter har ökat om att Sverige inte kan ha lönekostnadsökningar som märkbart avviker från omvärldens.
- Produktiviteten har ökat kraftigt.
- Konkurrensen har ökat i Sverige. Inom t.ex. livsmedelsindustrin och vissa tjänstesektorer finns tydliga tecken på en ökad konkurrens. Detta minskar företagens möjligheter att öka sina prismarginaler eller övervältra kostnadsökningar på konsumenterna. Sveriges inträde i EU har bidragit till denna utveckling.
- Asienkrisen har medfört att det globala inflationstrycket har fallit ännu mer.
- Riksbankens prisstabilitetsmål har fått en ökande trovärdighet i den svenska opinionen.

Som ett resultat av den minskade inflationsbenägenheten kan tillväxten bli hög och arbetslösheten falla markant om löneökningstakten blir i enlighet med de avtal som träffats på den svenska arbetsmarknaden, inklusive den av parterna angivna löneglidningen.

DIAGRAM 1.3
Hushållens inflationsförväntningar det närmaste året samt KPI-utfall 1994-1998

Källa: Statistiska centralbyrån

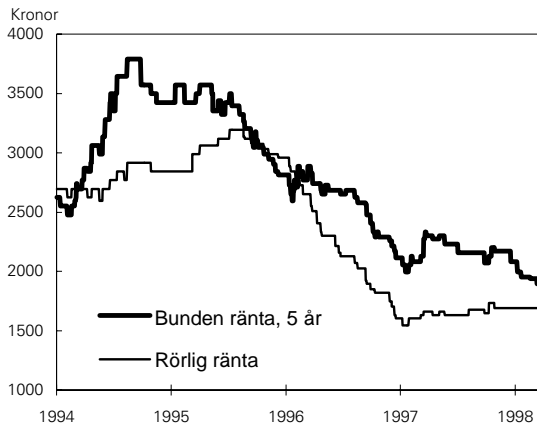
Anm.: De streckade linjerna i diagrammet visar Riksbankens toleransintervall för inflationen.

Räntorna

Ett av huvudsyftena med saneringspolitiken som inleddes i oktober 1994 har varit att skapa förutsättningar för lägre räntor. Låga räntor har en mycket stor betydelse för svensk ekonomi. Det ökade förtroendet för den ekonomiska politiken syns tydligt på de finansiella marknaderna. Sedan augusti 1994 har de flesta räntorna mer än halverats:

- De långa räntorna har nått sin lägsta nivå på nästan 40 år. Den tioåriga räntan ligger idag under 5,5 procent. Sommaren 1994 låg samma ränta på drygt 12 procent.
- Räntemarginalen mot Tyskland som under sommaren 1994 var över 4,5 procentenheter för de långa räntorna har fallit till under 0,4 procent.
- De korta räntorna har sjunkit. Den låga inflationen och det ökade förtroendet för den förda ekonomiska politiken har medfört att Riksbanken har kunnat sänka reporäntan. I början av 1996 var reporäntan nästan 9 procent. I april 1998 var den drygt 4 procent.
- Räntekostnaderna har minskat kraftigt. I diagram 1.4 visas hur månadskostnaden efter skatt för ett normalt villalån på 500 000 kronor har fallit sedan 1994. Jämfört med augusti 1994 har månadskostnaden efter skatt minskat med ca 1 900 kronor. En likartad utveckling har skett för bostadsrättslån. De som bor i hyresrätt gynnas också av de sjunkande räntorna i takt med att de sjunkande ränteutgifterna slår igenom på hyran.

DIAGRAM 1.4
Månadskostnad för ett villalån på 500 000 kr, 1994-98

Källa: Finansdepartementet

Kronan

Kronans effektiva växelkurs ligger idag på ungefär samma nivå som i januari 1997. Under denna period har kronans kurs varit i stort sett oförändrad mot de europeiska valutorna, medan dollarn har förstärkts med ca 15 procent mot kronan och de övriga europeiska valutorna. I diagram 1.5 visas ett handelsvägt växelkursindex, inklusive bl.a. de asiatiska valutorna. Lägre index betyder starkare krona.

DIAGRAM 1.5
Handelsvägt växelkursindex 1997-1998
1 januari 1997 = 100

Källa: Finansdepartementet

EMU

Den 1 januari 1999 inleds den tredje etappen av EMU och då skall EU:s gemensamma valuta, euron, införas. Beslut om urvalet av länder fattas av rådet i sammansättningen stats- och regeringschefer i maj 1998. Kommissionen rekommenderade i mars i år att elva medlemsstater deltar i valutaunionen från starten.

Riksdagen godkände i december 1997 i enlighet med regeringens förslag i prop. 1997/98:25 att Sverige inte bör införa euron då den tredje etappen av EMU inleds. I och med detta beslut har det stått klart att Sverige inte kommer att delta i valutaunionen från starten. Sverige bör hålla dörren öppen för ett senare svenskt inträde i valutaunionen. Om regering-

en senare finner att Sverige bör delta skall frågan underställas svenska folket för prövning.

Regeringens uppfattning är att det inte är aktuellt att delta i det europeiska växelkursarbetet ERM. Det nuvarande systemet med en rörlig växelkurs inom ramen för en penningpolitik inriktad på prisstabilitet fungerar väl.

För att varaktigt säkra sunda offentliga finanser i den tredje etappen av EMU har medlemsstaterna inrättat stabilitets- och tillväxtpakten. Den del av pakten som gäller övervakning väntas träda i kraft redan vid kommande halvårsskifte. Sverige och övriga länder som inte väntas införa euron den 1 januari 1999 deltar också i pakten, med undantag för reglerna om sanktioner och föreläggande. I pakten har medlemsstaterna åtagit sig att ha ett medelfristigt mål för de offentliga finanserna nära balans eller överskott. Sverige har ambitiösare mål än EU och kommer med god marginal att uppfylla detta åtagande.

1.3.3 Fler jobb

I början av 1990-talet gick Sverige från att vara ett land som kännetecknades av full sysselsättning till ett land märkt av massarbetslöshet. Mellan 1991 och 1994 försvann över 450 000 arbetstillfällen. Målet är att åter ta Sverige tillbaka till full sysselsättning. Ett delmål är att den öppna arbetslösheten skall nå ned till 4,0 procent under år 2000.

Regeringens strategi bygger på att kunniga människor, ett gott företagsklimat och en omställning till ekologisk hållbarhet stärker Sverige. I en stabil ekonomisk miljö skall kvaliteten på och tillgången till skola, vård och omsorg förbättras. Detta bidrar till att möjliggöra ett högt deltagande i arbetskraften för både kvinnor och män.

Utbildning, utveckling och kompetens skall prägla hela Sverige. Såväl unga som äldre, kvinnor som män, skall ges möjlighet att förbättra sin kunskap och kompetens. Arbetsmarknadspolitiken läggs om för att öka kvaliteten på åtgärderna och i än större utsträckning medverka till att minska flaskhalsar i den uppåtgående konjunkturen och stigande sysselsättningen. Det finns därmed gynnsamma förutsättningar att åstadkomma en god tillväxt utan att inkomstklyftorna ökar. Utifrån denna strategi formas politiken.

Sysselsättningspolitiken bygger på fem grundstenar:

- Arbets- och kompetenslinjen gäller. Arbetslösheten skall minskas huvudsakligen genom att fler människor får arbete eller utbildning som ger ökade möjligheter till arbete.
- Huvuddelen av sysselsättningsökningen de kommande åren bör ske i den privata sektorn.

- I den offentliga sektorn skall verksamheter prioriteras framför transfereringar. Skolan, vården och omsorgen utgör kärnan i välfärden.
- Det krävs en väl fungerande lönebildning för att stärka sysselsättningen.
- Statsfinanserna skall vara sunda och priserna stabila.

Den förda politiken ligger väl i linje med de fem grundstenarna:

Arbets- och kompetenslinjen

Arbete och utbildning prioriteras. Lediga platser skall tillsättas snabbt. Yrkesmässig och geografisk rörlighet skall befrämjas. Arbetslösheten har under 1997 minskat betydligt. Detta beror till viss del på den ökade sysselsättningen. Mellan februari 1997 och februari 1998 ökade sysselsättningen med 38 000 personer.

Den främsta orsaken till den gynnsamma utvecklingen är den stora utbildningsinsatsen. Under perioden 1997–2000 tillkommer det genom hittills fattade beslut 60 000 permanenta högskoleplatser och 140 000 platser inom vuxenutbildning och kvalificerad yrkesutbildning genom det s.k. kunskapslyftet. Till detta skall läggas den omläggning av arbetsmarknadspolitiken som nu sker mot mer yrkesinriktad utbildning och färre praktikplatser. Ett viktigt inslag i denna omläggning är den IT-satsning som regeringen gör tillsammans med Industriförbundet. Därigenom stärks arbetskraftens kompetens, ökas flexibiliteten på arbetsmarknaden, motverkas inflationsdrivande bristsituationer och främjas en väl fungerande lönebildning. Resultatet är att arbetslösa människor får en möjlighet att återkomma till arbetsmarknaden samtidigt som utslagning av personer från arbetslivet förebyggs och grunden läggs för en hög framtida tillväxt.

Den privata sektorn expanderar

Huvuddelen av sysselsättningsökningen de kommande åren bör ske i den privata sektorn. Inte på grund av att den offentliga sektorn är för stor, utan på grund av att den privata är för liten. Mellan september 1991 och september 1994 försvann över 300 000 jobb i den privata sektorn i Sverige. Utan en stark bas bestående av privat sysselsättning är det i längden omöjligt att behålla en stark offentlig sektor.

Mellan 1994 och 1998 beräknas det tillkomma drygt 90 000 jobb i näringslivet. Det är en av anledningarna till att den kommunala sektorn har kunnat tillföras mer resurser. En fortsatt expansion av den privata sektorn är nödvändig för att långsiktigt stärka Sverige.

Verksamheterna prioriteras

Skolan, vården och omsorgen stärks. Genom tidigare fattade beslut tillförs den kommunala sektorn 8 mil-

jarder kronor 1998 för att främja sysselsättningen och säkra kvaliteten. År 1999 tillförs den kommunala sektorn 12 miljarder kronor. År 2000 tillförs den kommunala sektorn 16 miljarder kronor.

Nu föreslår regeringen en ytterligare nivåhöjning med 4 miljarder kronor fr.o.m. 1998. Därmed kommer skolan, vården och omsorgen att ha tillförts sammanlagt 20 miljarder kronor i nivåhöjning år 2000 jämfört med 1996. Sammanlagt tillförs därmed 72 miljarder kronor extra under femårsperioden 1997–2001.

Lönebildningen

Konsekvenserna av brister i lönebildningen är anorlunda nu än förr. Förr var det, i vart fall under en övergångstid, möjligt att misslyckas och leva med konsekvenserna. Så är det inte längre. Arbetsmarknadens parter har därför ett särskilt stort ansvar att förvalta. Med rimliga och låga löneavtal kan arbetslösheten pressas tillbaka. Blir löneökningarna för höga biter sig massarbetslösheten fast. Det ansvaret vilar tungt på alla som har ett inflytande på svensk lönebildning.

De avtal som hittills slutits på den svenska arbetsmarknaden för de nämnda åren höjer de årliga lönekostnaderna med 3,0 procent. Här ingår den av parterna antagna låga löneglidningen. Att hålla de totala kostnadsökningarna på högst 3 procent bör vara riktmärket för löneutvecklingen 1998 och de kommande åren. Detta inkluderar såväl kostnader för eventuell arbetstidsförkortning som löneglidning.

Det är av stor vikt att arbetsmarknadens parter beaktar de nya förutsättningarna och gör sitt yttersta för att möjliggöra en halvering av den öppna arbetslösheten. Det gäller samtliga parter på den svenska arbetsmarknaden, även de som redan har tecknat avtal. De måste göra allt för att begränsa löneglidningen till de historiskt mycket låga nivåer som parterna har angivit.

De avtal som har träffats hittills i år tyder på ett ökat ansvarstagande hos arbetsmarknadens parter och att lönebildningen är på väg att anpassas till förväntningar om en bestående låg inflation.

Sunda statsfinanser och stabila priser

När nuvarande mandatperiod inleddes beräknades det statliga lånebehovet till över 240 miljarder kronor. År 1998 beräknas det statliga lånebehovet ha eliminerats helt – statsskulden kan istället amorteras med 1 miljard kronor. År 1994 var underskottet i de offentliga finanserna 10,3 procent av BNP. I år beräknas de efter de förslag som föreslås i denna proposition visa ett överskott på 1,6 procent av BNP. Inflationen bedöms de närmaste åren hamna under eller nära Riksbankens inflationsmål på 2,0 procent.

En nationell handlingsplan för sysselsättning

Sverige har under en längre tid varit drivande för att sysselsättningsfrågan skall placeras högt upp på EU:s dagordning. Vid toppmötet i Amsterdam 1997 lades grunden för ett intensifierat samarbete för ökad sysselsättning genom ökat erfarenhetsutbyte mellan medlemsländerna samt stärkt samordning och övervakning av sysselsättningspolitiken. En samordnad sysselsättningspolitik inom EU riktar fokus på att medlemsländerna skall uppnå konkreta resultat inom viktiga områden som långtids- och ungdomsarbetslöshet, jämställdhet, entreprenörskap, kompetensutveckling och de handikappades situation på arbetsmarknaden.

Vid toppmötet i Luxemburg i november 1997 – det första toppmöte som uteslutande ägnades åt sysselsättningsfrågan – beslutade man att den nya avdelningen om sysselsättning skulle få en konkret och omedelbar innebörd. Ett antal sysselsättningsriktlinjer som ligger till grund för det fortsatta arbetet fastställdes. Dessa riktlinjer – totalt 19 stycken – skall infogas i nationella handlingsplaner som utarbetas av medlemsländerna i ett flerårigt perspektiv. Handlingsplanerna blir därmed ett slags ”årsrapporter” som redovisar på vilket sätt riktlinjerna omsätts i nationella åtgärder. Sveriges handlingsplan (bilaga 4) lämnas till EU-kommissionen i samband med att denna proposition överlämnas till riksdagen.

De 19 riktlinjerna är indelade i fyra huvudområden: att förbättra anställbarheten, att utveckla företagande, att förbättra företagens och de anställdas anpassningsförmåga och att stärka jämställdhetspolitiken. Inom varje huvudområde finns ett antal riktlinjer som innehåller rekommendationer om konkreta åtgärder.

Varje medlemsland skall ta ställning till samtliga riktlinjer men det är upp till varje enskilt land att själva utforma åtgärder på de områden som tas upp i riktlinjerna. Liksom tidigare ligger huvudansvaret för sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitikerna på de enskilda medlemsländerna.

Den svenska sysselsättningspolitiken ligger väl i linje med riktlinjernas rekommendationer. Regeringen delar till fullo riktlinjernas synsätt att arbetskraftens anställbarhet bäst främjas genom att aktiva åtgärder med betoning på utbildning och kompetensutveckling prioriteras framför passivt kontantstöd.

Regeringen värdesätter också att riktlinjerna lyfter fram utbildning och kompetensutveckling som ett viktigt medel för att skapa en flexibel europeisk arbetsmarknad. Riktlinjerna framhåller att detta arbete bör ske i samverkan med arbetsmarknadens parter, vilket passar väl in den svenska traditionen med trepartssamarbete.

När det gäller långtidsarbetslöshet, ungdomsarbetslöshet och andelen arbetslösa i aktiva åtgärder finns dessutom kvantitativa mål. Sverige uppfyller målen i alla tre fallen. När det gäller att bekämpa

långtids- och ungdomsarbetslösheten har Sverige högre ambitioner. Aktiva åtgärder sätts vanligen in på ett tidigare stadium än vad riktlinjerna satt som mål. Därtill är andelen arbetslösa i aktiva åtgärder den högsta inom EU.

Behovet av att stärka jämställdhetspolitiken har förts fram som ett särskilt huvudområde. Detta är ett stort framsteg, som bör följas upp av ett integrerat jämställdhetsperspektiv även inom övriga huvudområden. De aspekter som behandlas i riktlinjernas övriga huvudområden t.ex. långtidsarbetslöshet, ungdomsarbetslöshet och aktiva åtgärder är av grundläggande betydelse för kvinnors och mäns lika villkor på arbetsmarknaden.

Riktlinjerna slår fast att kvinnors ökade sysselsättning är den avgörande faktorn för jämställdhet. Synsättet överensstämmer väl med målet för den svenska jämställdhetspolitiken som är rätten till egen försörjning för alla individer, oavsett kön. Lättillgänglig barnomsorg, betald föräldraledighet för både kvinnor och män samt det faktum att skatte- och socialförsäkringssystem har individ och inte hushåll som minsta enhet, har spelat en avgörande roll i Sverige för kvinnors och mäns nästan lika höga sysselsättningsgrad i Sverige.

1.4 Skolan, vården och omsorgen

Huvudinriktningen i välfärdspolitikerna är att prioritera verksamheter före bidrag. Bland verksamheterna har regeringen sedan den tillträdde konsekvent prioriterat skolan, vården och omsorgen. Det har haft en avgörande betydelse för den ekonomiska politiken. I 126 miljardersprogrammet för att sanera svensk ekonomi efter perioden 1991–1994 har statsbidragen till kommuner och landsting undantagits från besparingar trots att så gott som alla andra budgetposter har fått vidkännas omfattande besparingskrav. Det har däremot inte varit möjligt att helt skydda den kommunala sektorn mot effekterna av den tidigare svaga ekonomiska utvecklingen.

Kommuner och landsting har utsatts för svåra ekonomiska påfrestningar. Alternativet – att inte göra något åt de statsfinansiella problemen – hade emellertid varit ännu värre också för kommuner och landsting. Växande räntekostnader för statskulden hade snabbt trängt undan väsentliga utgifter. Som ett resultat av den framgångsrika ekonomiska politiken kunde regeringen inom ramen för de budgetpolitiska målen för ett år sedan föreslå ökade resurser till kommuner och landsting. År 1997 tillfördes 4 miljarder kronor, år 1998 ytterligare 4 miljarder kronor. Därmed är stödet till kommuner och landsting under innevarande år 8 miljarder kronor högre än vad det annars hade varit. Skolan, vården och omsorgen prioriteras.

I budgetpropositionen för 1998 föreslogs en ytterligare satsning på 4 miljarder kronor till den kommunala sektorn 1999, och ytterligare 4 miljarder kronor år 2000. Sammanlagt uppgår det föreslagna resurstillskottet därmed till 16 miljarder kronor år 2000 jämfört med 1996. Skolan, vården och omsorgen stärks.

Då den ekonomiska utvecklingen är bättre än väntad föreslår regeringen nu att ytterligare 4 miljarder tillförs innevarande år och framåt. Därmed blir resurstillskottet 12 miljarder kronor 1998, 16 miljarder kronor 1999 och 20 miljarder kronor år 2000 och framåt. Under femårsperioden 1997–2001 tillförs därmed kommuner och landsting sammanlagt 72 miljarder kronor extra. Skolan, vården och omsorgen stärks ytterligare. De nya resurserna skall användas till att stärka kvaliteten i skola, vård och omsorg och säkra sysselsättningen utan att kommunalskatten höjs.

I anslutning till den ekonomiska vårpropositionen har regeringen även beslutat överlämna propositionen Nationell handlingsplan för äldrepolitiken (prop. 1997/98:113) i syfte att lägga fast mål och riktlinjer för en långsiktig äldrepolitik samt att ge förslag till åtgärder inom vissa angelägna områden, främst äldreomsorgen. Förslagen innebär att 300 miljoner kronor tillförs per år under perioden 1999–2001.

Mot bakgrund av kommunernas investeringsbehov för utbyggnad och anpassning av bostäder och lokaler för äldre de närmaste åren, har regeringen därutöver föreslagit att ett tillfälligt byggstöd om totalt 400 miljoner kronor införs för åren 1998 och 1999. Dessutom lämnas stöd till kommuner med övermäktiga ekonomiska åtaganden för boendet, vilket gör att skolan, vården och omsorgen kan prioriteras.

Även tandvården förstärks. Regeringen har nyligen till riksdagen överlämnat propositionen 1997/98:112 Reformerat tandvårdsstöd. Där föreslås en förändrad inriktning av tandvårdsförsäkringen fr.o.m. år 1999. Förslaget innebär en utökning av kostnadsramen för tandvården med 500 miljoner kronor.

1.5 En offensiv för uthållig tillväxt och ökad sysselsättning

Sverige skall ta steget in i 2000-talet genom en offensiv politik som syftar till att uppnå uthållig hög tillväxt och växande sysselsättning. Därigenom kan vi långsiktigt värna välfärden.

Sex områden är av strategisk betydelse för den svenska tillväxten och sysselsättningen: Kunskap och kompetens, Delaktighet i informationsamhället, Hållbara Sverige – ett föregångsland, Företagande, Europeiskt samarbete och Ett Sverige för alla.

Sammanlagt omfattar de föreslagna åtgärderna 18 miljarder kronor för perioden 1999–2001.

1.5.1 Kunskap och kompetens

Det som produceras kommer i framtiden att i allt större utsträckning bygga på kunskap, effektivitet och kreativitet. Sveriges framgångar på världsmarknaden blir avhängiga vår förmåga att snabbt finna nya lösningar och utveckla nya produkter. Den viktigaste investering vi kan göra de kommande åren i samhället är därför att satsa på ökad kunskap och kompetens genom breddutbildning och spetsforskning.

Sveriges framtid ligger i en kvalificerad arbetskraft med god utbildning. Det finns tre skäl att prioritera utbildning – tillväxt, fördelning och demokrati. Med en hög utbildningsnivå i Sverige är det möjligt att ha en uthålligt hög tillväxt och växande sysselsättning. Utbildning är viktigt som fördelningspolitiskt instrument för jämlika förutsättningar. För att fördjupa och stärka demokratin är en satsning på utbildning som kommer alla till del viktig. Politiken går därför ut på att stärka hela utbildningssystemet från förskolan till kvalificerad vidareutbildning för dem som redan har jobb.

Varje ung människa som lämnar grund- eller gymnasieskolan utan tillräckliga kunskaper innebär ett misslyckande. Därför tillförs den kommunala sektorn 72 miljarder extra under femårsperioden 1997–2001. En bättre skola kräver resurser – till personal, till böcker, till utveckling av pedagogiken och till ny teknik. Den kräver också en engagerad lärarkår med möjligheter till vidareutbildning och stimulans i sitt viktiga arbete. Dessutom krävs förstärkta insatser när det gäller utveckling och kontroll av kvalitet och resultat i skolan. En nationell skolpolitik skall säkra en likvärdig skola.

Regeringen avser att genomföra ett tiopunktsprogram för kvalitet och likvärdighet i skolan. För detta ändamål kommer regeringen att föreslå att 110 miljoner kronor avsätts årligen 1999–2001. Programmet kommer att i korta drag innehålla följande:

Kvalitetskontrollen bör stärkas på såväl central som lokal nivå. Skolverket har i uppdrag att undersöka behovet av utökade sanktionsmöjligheter. En nationell inspektionsnämnd skall inrättas inom Skolverket för att granska skolan. Läraryrket bör utvecklas och rekryteringsbasen för lärarutbildningen breddas. En ny skolledarutbildning skall inrättas för att svara mot dagens krav på pedagogiskt ledarskap. En nationell provbank bör byggas upp som stöd för lärares arbete. De nationella kursproven i gymnasieskolan skall bli obligatoriska. Skolan bör ytterligare öppnas mot arbetslivet och ett nytt gymnasialt teknikprogram utvecklas. Den moderna lärlingsutbildningen skall fortsätta att utvecklas. Undervisningen i

naturvetenskap, teknik och miljö skall stimuleras. En ny frivillig gymnasieexamen bör införas. Kulturen har en viktig roll i skolan och samarbetet bör stärkas med musik- och kulturskolan. Ett IT-program för skolan skall presenteras. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag på de punkter som kräver riksdagens beslut.

Inom vuxenutbildningen tillkommer 140 000 platser under perioden 1997–2000 i kunskapslyftet. För att möjliggöra ett fortsatt brett deltagande ges under läsåret 1998/99 möjlighet att studera med det särskilda utbildningsbidraget ett andra år. Det innebär att många kan fortsätta att välja kunskap och kompetens framför passiv arbetslöshet.

Regeringen föreslår vidare att stipendierna för ungdomar under 20 år som med godkänt resultat genomgått ett basår med naturvetenskaplig och teknisk inriktning bibehålls. Försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning förlängs t.o.m. 2001 och utökas från 8 800 platser till 12 000 platser fr.o.m. 1999.

Den kraftfulla utbyggnaden av högskolan över hela landet fortsätter. Genom att de mindre och medelstora högskolorna förstärks med fasta forskningsresurser blir de allt starkare krafter även för den regionala utvecklingen. Antalet studerande inom civil- och högskoleingenjörutbildningarna samt inom naturvetarutbildningarna ökar särskilt för att svara mot kraven inom dessa områden. Antalet civil- och högskoleingenjörer beräknas år 2005 därigenom ha mer än fördubblats sedan mitten av 1980-talet, till drygt 100 000 civilingenjörer under 65 år och omkring 200 000 övriga ingenjörer inklusive gymnasieingenjörer. Högskolans samverkan med det omgivande samhället utvecklas på alla nivåer.

Även de som har arbete måste ges tillfälle till fortbildning och vidareutbildning. Kompetensutveckling i arbetslivet är av betydelse för svenskt näringslivs möjligheter att hävda sig i en allt starkare internationell konkurrens och för kvaliteten i den offentliga sektorns verksamhet. Därför har regeringen tillsatt en arbetsgrupp inom Regeringskansliet för kompetensutveckling i arbetslivet. Arbetsmarknadens parter deltar i arbetsgruppen vars uppgift är att lämna förslag till hur parternas gemensamma arbete för ökad kompetensutveckling i arbetslivet kan stödjas av regeringen. Arbetsgruppen skall avrapportera sitt arbete senast den 12 juni 1998.

TABELL 1.7 KUNSKAP OCH KOMPETENS

MILJONER KRONOR

	1999	2000	2001
Särskilt utbildningsbidrag år 2	520		
Kvalificerad yrkesutbildning	400	815	1 000
10-punktsprogrammet	110	110	110
Övriga insatser		175	350
Totalt	1 030	1 100	1 460

1.5.2 Delaktighet i informationssamhället

Informationstekniken betyder mycket för Sveriges konkurrenskraft. Med våra världsledande kunskapsföretag skall Sverige bibehålla positionen som en ledande IT-nation.

I den nya informationstekniken ligger stora möjligheter till förändring. Här finns både tillväxtpotential för samhället som helhet och utsikter att nå ökad effektivitet, bekvämare vardag och bättre liv. Därför måste hela Sveriges befolkning bli delaktig i informationssamhället. Användningen av IT domineras i dag av män. Detta är en effekt av, och bidrar till att upprätthålla, en könsuppdelad arbetsmarknad.

Regeringen har ansvar för att IT och kunskap om IT skall komma så många människor som möjligt till del. Det är angeläget att IT-användningen bidrar till att människors vilja till arbete och skapande tas tillvara och att kompetensen hos både kvinnor och män utvecklas och utnyttjas. IT-politiken skall därför leda till att öka kvinnors användning av IT.

I mars 1996 lades propositionen 1995/96:125 Åtgärder för att bredda och utveckla användningen av informationsteknik. I propositionen redovisades mål för en övergripande IT-strategi. Dessutom identifierades tre prioriterade områden – rättsordningen, utbildningen och samhällets informationsförsörjning, där ett antal mål ställdes upp för varje område. Det redovisades också ett handlingsprogram för att bredda och utveckla användningen av IT.

Regeringen har senare redovisat bedömningar av vissa centrala frågor för ökad tillväxt och sysselsättning i informationssamhället. Dessutom har redovisats ett stort antal genomförda, pågående och kommande åtgärder inom handlingsprogrammet för att bredda och utveckla användningen av IT. Exempel på sådana åtgärder är en utredning om elektroniska betalningsmedel, en utredning om en ev. samordnad lagstiftning för radio, TV och tele, IT-kommissionens verksamhet, datalagskommitténs verksamhet och IT-stiftelsens verksamhet. Regeringen har också lagt fram riktlinjer för det fortsatta arbetet med att utveckla den statliga förvaltningen.

Regeringen har därutöver satsat cirka 1,3 miljarder kronor under perioden 1997 – 1999 på ett nationellt program för IT-utbildning. Programmet är ett resultat av en överenskommelse mellan regeringen, Industriförbundet och företrädare för IT-företagen. Utbildningen bedrivs i projektform inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen och beräknas omfatta 10 000 personer som får en högkvalitativ utbildning. Därmed minskar risken för flaskhalsar i den snabbt växande ekonomin.

I regeringens proposition 1997/98:136 Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst har regeringen lagt fram riktlinjer för IT-användningen i den statliga förvaltningen.

Millennieskiftet innebär en risk för allvarliga störningar i olika elektroniska system, vilket bl.a. föran-

lett regeringen att tillsätta en 2000-delegation med uppgift att bevaka omställningsarbetet i olika samhällssektorer.

Inom de olika utgiftsområdena planerar regeringen omfattande åtgärder, som kommer att stimulera IT-användningen i sig, men även ge andra positiva effekter. Därutöver föreslår regeringen att ytterligare 1,8 miljarder kronor avsätts under åren 1999–2001 för särskilda insatser, varvid tyngdpunkten, 1,5 miljarder kronor, läggs på skolan. Regeringen avser att förelägga riksdagen ett program för IT i skolan. Utgångspunkten är att alla elever skall ges kunskaper och möjligheter att använda datorer som ett modernt informationsverktyg.

Inom universitetsdatanätet SUNET skall ytterligare uppgradering av överföringskapaciteten göras.

IT-anpassningen av myndigheternas informationssystem skall fortsätta och påskyndas. Målet är att förenkla samhällsinformationen för medborgarna och företagen t.ex. skall Internet kunna användas för att fylla i blanketter. Även inom statsförvaltningen skall Internet i ökad utsträckning användas för att effektivisera samverkan mellan myndigheter. Den elektroniska handeln i Europa skall stimuleras. Informationsnätverk skall etableras med inriktning på handel och investeringar i Östersjöregionen. En databas med hushållsrelaterad miljöinformation planeras i Konsumentverkets regi för att öka kunskapen om miljöfrågor. En särskild kompetensutveckling rörande IT för anställda inom offentlig sektor ser regeringen som en viktig uppgift under de kommande åren. Vidare föreslås en satsning på IT inom kulturområdet. En ny IT-kommission skall tillsättas.

TABELL 1.8 IT

MILJONER KRONOR

	1999	2000	2001
Utbildning	340	540	740
Övrigt	60	60	60
Totalt	400	600	800

1.5.3 Hållbara Sverige – ett föregångsland

Den globala marknaden för miljöteknik samt miljöanpassade och resurssnåla produkter växer snabbt. Om Sverige och svensk industri går i spetsen för en utveckling mot ekologisk hållbarhet kan det ge konkurrensfördelar på dessa framtidsmarknader. Därför är den ekologiska omställningen också en del av politiken för att stärka det svenska näringslivet och öka sysselsättningen.

Sverige skall vara ett föregångsland och en pådrivande kraft för en ekologiskt hållbar utveckling.

Under de kommande tre åren stimuleras teknisk utveckling och tillkomsten av nya arbeten genom att 12,5 miljarder kronor satsas på energiinvesteringar,

infrastruktur och lokala investeringsprojekt i landets kommuner.

Den nära dialogen med näringslivet är avgörande. Många företag har insett vikten av hållbar produktion och miljövänliga varor. Regeringen vill stärka detta samarbete och fortsätta investeringsprogrammen in i nästa århundrade. Genom att bli ett föregångsland kan Sverige få ökad konkurrenskraft och bli ett bättre land att leva i, även för våra barn och barnbarn.

Riksdagen antog under våren 1997 i samband med den energipolitiska propositionen 1996/97:84 En uthållig energiförsörjning ett program som omfattar 9 miljarder kronor under en sjuårsperiod för att uppnå effektivare energianvändning och ökad användning av förnybara energikällor. Omställningen av energisystemet är ett led i Sveriges strävan att vara ett föregångsland när det gäller att skapa en ekologiskt hållbar utveckling. Dessutom har det beslutats om ett femårigt program för investeringsbidrag på 1 miljard kronor för kretsloppsanpassning av byggnader och teknisk infrastruktur.

Riksdagen beslutade i samband med budgetpropositionen för 1998 om lokala investeringsprogram för att främja en ekologisk hållbar utveckling. Totalt har 5,4 miljarder kronor avsatts för de lokala investeringsprogrammen för perioden 1998–2000. Gensvaret har hittills varit stort. Ett trettio-tal kommuner kommer i ett första steg att beviljas bidrag till sina ansökningar om stöd till investeringsprogram. Av landets 288 kommuner har 286 lämnat in intresseanmälningar. Stödet föreslås utökas med 2 miljarder kronor för år 2001.

Miljöövervakningen förstärks. För att säkra den biologiska mångfalden i skogen tillförs ytterligare resurser för naturvård, biotopskydd och inköp av mark. Miljötillsynen samt insatser för rådgivning och information till skogsägarna förstärks. Den goda ekonomiska utvecklingen har möjliggjort att medel tillskjuts för att kompensera för tidigare gjorda besparingar som var nödvändiga av statsfinansiella skäl.

Även bostadspolitiken läggs om i ekologisk riktning. I propositionen 1997/98:119 Bostadspolitik för hållbar utveckling reformeras det nuvarande räntebidragssystemet och kompletteras med ett investeringsbidrag för ekologiskt hållbara investeringar i flerbostadshus.

TABELL 1.9 HÅLLBARA SVERIGE – ETT FÖREGÅNGSLAND

MILJONER KRONOR

	1999	2000	2001
Miljö- och naturvård	125	200	200
Lokala inv. program			2000
Totalt	125	200	2200

1.5.4 Företagande

Sedan 1994 har antalet anställda i företag med färre än 100 anställda ökat med 100 000. Över 27 000 nya företag har bildats varje år. Det är rekordnivåer. Entreprenörskap och nyföretagande har en avgörande betydelse för tillväxt och sysselsättning.

Insatser för att främja entreprenörskap och förbättra förutsättningarna för företagande föreslås därför. Fram till och med år 2000 kan 100 000 nya företag ha bildats i Sverige.

Under de senaste åren har ett antal åtgärder av särskild betydelse för mindre företag genomförts bl.a. vad gäller skatteområdet, tillgången på riskkapital och regelförenklningar. Enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag har fått regler mer likvärdiga dem som gäller för aktiebolagen. För nystartad enskild näringsverksamhet har en möjlighet att kvitta underskott i aktiv näringsverksamhet mot tjänsteinkomster införts. En lättnad i ägarbeskattningen för ägare till onoterade aktiebolag har införts. Socialavgifterna har reducerats för att särskilt gynna de mindre företagen. En nybildad sjätte AP-fond har fått möjlighet att investera i onoterade aktier för 10 miljarder kronor.

Den av regeringen tillsatta småföretagsdelegationen har lagt fram ett flertal regelförenklingsförslag. Regeringen har redan fattat beslut avseende flera av dessa. Som exempel kan nämnas mindre restriktiva regler vid beviljande av F-skattsedel och lindring av skattetillägg vid periodiseringsfel i momsredovisningen.

Det som utan tvivel gynnat svenska företag mest är regeringens kraftfulla och omfattande åtgärder för att stärka de offentliga finanserna, vilket lett till att dessa nu också är i balans. Räntenivåerna har halverats och investeringarna har som följd av detta ökat kraftigt.

Att genomföra ofinansierade skattesänkningar riskerar att allvarligt försämra företagsklimatet. Den gynnsamma utvecklingen av de offentliga finanserna möjliggör nu ytterligare – finansierade – skattesänkningar och åtgärder för ökad tillgång till riskkapital.

Reserveringsmöjligheterna förstärks för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag. Lättnaden i ägarbeskattningen av onoterade aktier utvidgas. Kvittningsrätten för reaförluster på onoterade aktier utvidgas. Skatten på reklamtrycksaker avskaffas.

Dessutom avskaffas den särskilda fastighetsskatten på vattenkraftverk, vilket innebär en lättnad främst för den elintensiva industrin. Avdragsreglerna för pensionskostnader, beskattningen av personaloptioner och avdraget för pensionssparande för enskilda näringsidkare förenklas.

Förenklingsutredningen har fått utvidgade direktiv och kan nu även lägga förslag som innebär förenklade redovisningsregler särskilt för de mindre företagen.

Många nya teknikbaserade företag och andra småföretag med betydande tillväxtpotential saknar finansiella resurser för att ta till vara sina utvecklingsmöjligheter. Staten kompletterar marknaden genom s.k. såddkapital via NUTEK. Resurserna för främst detta ändamål och annan småföretagsutveckling föreslås öka med 50 miljoner kronor per år under en treårsperiod.

Regeringens insatser för att stimulera kvinnors företagande är flera. Företagarlån till kvinnor, rådgivning till kvinnliga företagare samt lokala och regionala resurscentra för kvinnor är några exempel. Regeringen stödjer även forskningsprogram om kvinnors företagande för att öka kunskapen på området.

Regeringen går nu vidare med regelförenklingsarbetet.

- Det skall bli lättare att registrera företag. Målet är att endast en blankett och en myndighetskontakt skall behövas. Regeringen avser att genomföra sådana förenklingsåtgärder under innevarande år. Patent- och registreringsverket ges huvudansvaret för att inom sex månader föreslå konkreta åtgärder.
- Myndigheternas handläggningstider skall i ett första steg förkortas med 25 procent i särskilt utvalda ärenden. Regeringen avser att skärpa existerande punktlighetsmål i regleringsbrev samt att införa sådana för samtliga handläggande myndigheter. Kontroll och uppföljning skall skärpas.
- Uppgiftsördan för företagen skall minskas. Regeringen avser att genomföra åtgärder för att väsentligt minska företagens obligatoriska uppgiftsinlämnande samt öka återanvändningen av företagsdata.
- Företagens hantering av tullfrågor skall förenklas ytterligare. Regeringen avser att prioritera förenklaringsarbetet avseende tullfrågor, både nationell och på gemenskapsnivå.

I regeringens fortsatta arbete kommer småföretagsperspektivet än mer att sättas i centrum. Regeringen avser därför, när Småföretagsdelegationen lagt sitt slutliga förslag, att presentera ett program för regelförenklning bl.a. innehållande ett system för att säkerställa att effektiva konsekvensanalyser görs av hur olika förslag påverkar småföretagen och ett generellt direktiv för utredningsväsendet om att småföretagens speciella förutsättningar skall beaktas.

En väl fungerande konkurrens är viktig för svensk ekonomi. Regeringen kommer att återkomma till riksdagen om konkurrenspolitikens inriktning med en skrivelse eller i annat lämpligt sammanhang.

Regeringen bedriver sedan flera år ett arbete mot den ekonomiska brottsligheten. Bl.a. har lagstiftningen skärpts beträffande näringsförbud och skattekont-

roll. Arbetet fortsätter och inriktas på att motverka ekobrotten på nationell och internationell nivå.

TABELL 1.10 FÖRETAGANDE

MILJONER KRONOR

	1999	2000	2001
Sänkta skatter	1 730	2 020	1 730
Såddkapital m.m.	50	50	50
Totalt	1 780	2 070	1 780

1.5.5 Europeiskt samarbete

Regeringen är djupt engagerad i arbetet att bygga upp ett starkt och fredligt Europa inför 2000-talet. Tack vare det europeiska samarbetet knyts länder allt närmare varandra och gamla motsättningar löses upp. Med flera nya medlemmar kan Europeiska unionens grundläggande syften – fred, demokrati och ekonomisk utveckling – främjas ytterligare.

Sverige har varit medlem i EU i drygt tre år. Under denna tid har EU:s samarbete fördjupats, t.ex. i gemensamma ansträngningar för att öka sysselsättningen. En väsentligt del av EU:s arbete är nu inriktat på att inlemma nya medlemmar i gemenskapen. Regeringen ser som en av sina absolut viktigaste uppgifter att bidra till en framgångsrik anslutning av kandidatländer.

Utvidgningen kan och bör genomföras utan att budgettaket som andel av BNI ökar. För att underlätta utvidgningen måste emellertid det budgetutrymme som nu finns under detta tak förbehållas nya medlemmar.

EU-medlemskapet har väsentligt ökat Sveriges förutsättningar att påverka Europas utveckling. Det har också inneburit nya möjligheter för vårt lands medborgare och företag. Ökade insatser behövs emellertid för att förbättra kunskaperna om den svenska Europapolitiken och om hur dessa möjligheter kan tas till vara. Angeläget är också att göra konkreta insatser för att bättre utnyttja de nya marknadsmöjligheterna i Europa.

Under första halvåret 2001 kommer Sverige för första gången att vara ordförandeland. Detta innebär att Sverige skall leda arbetet i ministerrådet och företräda EU utåt. Det innebär också att Sverige kommer att stå värd för viktiga möten som av tradition äger rum i ordförandelandet, såsom möten i Europeiska rådet och informella ministerrådsmöten. Att vara ordförandeland ställer stora krav på organisatorisk kompetens och administrativa resurser. Resurser för detta arbete har avsatts.

Regeringen föreslår nu ett nytt treårigt program på 800 miljoner kronor årligen för utvecklings-samarbetet med Central- och Östeuropa. Programmet skall bidra till ett gott grannskap i Östersjöregionen och ett dynamiskt och demokratiskt integrerat

Europa. Samarbetet inriktas på att påskynda Estlands, Lettlands, Litauens och Polens medlemskap i EU samt att ytterligare integrera Ryssland och Ukraina i europeiska samarbetsstrukturer. Samarbetet inom det sociala området skall utökas under kommande treårsperiod. Regeringen avser att intensifiera samarbetet i Norden och i lämpliga delar sammanlänka detta med det näringslivsrelaterade samarbetet i Östersjöregionen.

Sveriges utvecklingssamarbete med Estland, Lettland, Litauen och Polen på rättsområdet intensifieras för att påskynda ländernas medlemskap i EU samt för att öka rättssäkerheten och minska brottsligheten i vårt närområde.

En särskild satsning för att vidareutveckla samarbetet mellan Sverige och Polen görs under 1999.

För att lyfta fram Östersjöregionens betydelse för sysselsättning och tillväxt i Sverige har tidigare en miljard kronor avsatts, den s.k. Östersjömiljarden. Medlen används inom områdena energi, miljö, infrastruktur, kunskapsöverföring och svensk exportindustri. Verksamheten har varit framgångsrik och bör fortsätta. Enligt regeringens uppfattning bör ytterligare 1 miljard kronor tillföras under den kommande femårsperioden, dvs. med 200 miljoner kronor per år. Regeringen strävar bl.a. efter att uppnå ökat deltagande i Östersjöhandeln av de små och medelstora företagen. Därmed kan Sverige bidra till att Östersjöregionen blir Europas främsta tillväxtregion.

För att öka kunskaperna om Europapolitiken och dess möjligheter avsätts nya resurser. Det planeras bl.a. en särskild informationsinsats om euron och om praktiska effekter för näringsliv och konsumenter av att Sverige inte deltar i valutaunionen vid starten 1999.

Svenska företag ges stöd till att utnyttja marknads- och handelsmöjligheterna i det nya framväxande Europa genom bl.a. insatser för småföretagen, förstärkt regional exportfrämjarorganisation i Sverige och åtgärder för att ta tillvara invandrades speciella land- och språkkunskaper.

Den internationella marknaden erbjuder för många företag okända möjligheter. Det gäller inte minst den upphandling som sker i internationella organisationer. Genom sin kompetens och kapacitet borde svenska företag ha bättre utsikter att vinna kontrakt än vad som i dag är fallet.

TABELL 1.11 EUROPA

MILJONER KRONOR

	1999	2000	2001
Central- och Östeuropa	800	800	800
Östersjöinsatser	200	200	200
Informationsinsatser	20	20	20
Marknadsplats Europa	30	30	30
Totalt	1050	1050	1050

1.5.6 Ett Sverige för alla

På några decennier har Sverige genom invandring blivit ett land präglad av kulturell och etnisk mångfald. Närmare en miljon av landets invånare är födda utomlands. I en internationaliserad värld har ett land med en internationell befolkning ett försprång. Att ta till vara denna fördel kommer att kräva både förändrade attityder och politiska insatser. Detta blir en av det kommande seklets stora utmaningar.

Invandrare och svenskar med invandrarbakgrund har i dag inte samma möjligheter på arbetsmarknaden som andra har, och förfärande ofta lever de i det närmaste isolerade från det övriga Sverige. Alla som bor i Sverige skall kunna känna sig hemma här, oavsett etnisk bakgrund. Språket är nyckeln till det svenska samhället. Den som inte behärskar svenska språket hamnar lätt utanför – det gäller inte minst arbetsmarknaden. Undervisningen i det svenska språket måste därför stärkas.

Riksdagen fattade i december 1997 beslut om mål och riktlinjer för den framtida integrationspolitiken. Beslutet grundade sig på förslag i regeringens proposition Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrarpolitik till integrationspolitik (1997/89:16) Enligt propositionen skall samhällets etniska och kulturella mångfald vara en utgångspunkt för den generella politikens utformning på alla samhällsområden och nivåer. En ny myndighet inrättas den 1 juni 1998 med ansvar för att integrationspolitiska mål och synsätt får genomslag på olika samhällsområden samt för att aktivt stimulera integrationsprocesserna i samhället. I propositionen redovisas också hur introduktionen av nyanlända invandrare kan förbättras. Vidare har regeringen under budgetåret 1995/96 och 1997 betalat ut sammanlagt 180 miljoner kronor i stöd till utvecklingsprojekt i utsatta bostadsområden. För perioden 1998–2000 har 490 miljoner kronor avsatts för detta ändamål.

Integrationspolitiken skall värna grundläggande demokratiska värden. Den skall verka för kvinnors och mäns lika rättigheter oavsett etnisk och kulturell bakgrund.

För att vända utvecklingen, minska segregationen, uppnå de integrationspolitiska målen och ett Sverige för alla föreslås ett resurstillskott under den kommande treårsperioden. Insatser planeras inom olika områden. Av central betydelse är åtgärder för att ge goda kunskaper i det svenska språket från tidig ålder, skapa goda villkor på arbetsmarknaden och att få till stånd en varaktig förbättring av situationen i utsatta bostadsområden med stor andel invånare med invandrarbakgrund. Vidare bör den potential som kultur och idrott har som brobyggare mellan olika kulturer utnyttjas för att åstadkomma en ökad integration.

Regeringen har för avsikt att förelägga riksdagen en storstadspolitisk proposition under våren. Storstadens möjligheter ligger i dess mångfald, skapar-

kraft och tillväxtpotential. Storstadens problem är i första hand de snabbt växande klyftorna mellan rika och fattiga och mellan infödda och inflyttade svenskar. Regeringens politik syftar till att bejaka storstadens möjligheter, utan att lämna stora grupper utanför samhällets gemenskap, utbildningssystemet, bostadsmarknaden, arbetsmarknaden, kulturlivet och de demokratiska mötesplatserna.

Regeringen har vidare för avsikt att under våren lämna förslag om skärpt lagstiftning mot etnisk diskriminering i arbetslivet.

TABELL 1.12 ETT SVERIGE FÖR ALLA

MILJONER KRONOR

	1999	2000	2001
Totalt	350	350	800

1.5.7 Trygghet och solidaritet

Utöver de sex framtidsområdena görs satsningar inom en rad områden som stärker Sverige inför sekelskiftet:

Ett tryggare Sverige

Den enskilda individen har ett självklart krav på trygghet för liv, hälsa, integritet och egendom. Tryggheten och rättssäkerheten uppnås genom en effektiv brottsförebyggande och brottsbeivrande verksamhet. Mot bakgrund av de ökade krav som ställts på rättsväsendet de senaste åren tillförs ytterligare 200 miljoner kronor 1999, 250 miljoner kronor år 2000 samt 300 miljoner kronor 2001. De nya medlen skall bl.a. användas för att säkerställa närpolisreformen och kampen mot vardagsbrottslighet samt för att förstärka ekobrottsbekämpningen.

Pensioner

Det reducerade basbeloppet höjs. Basbeloppet har sedan 1993 reducerats med två procent vid beräkningen av pensioner. Dessutom begränsades uppräknings av basbeloppet med anledning av prisförändringar från och med år 1995 som ett led i arbetet med saneringen av statens finanser. Storleken av uppräknings knöts till storleken av statens budgetunderskott.

Regeringen föreslår i denna proposition att basbeloppet för år 1999 räknas upp med den fulla prisförändringen eftersom budgetunderskottet för år 1997 understeg 50 miljarder kronor. Regeringen föreslår också att pensionerna för år 1999 beräknas utifrån ett basbelopp reducerat med en procent istället för med två procent. För år 2000 och framåt beräknas pensionerna från ett icke reducerat basbelopp.

Internationell solidaritet

Regeringen ser biståndet som ett viktigt instrument för att främja internationell säkerhet och solidaritet. Efter betydande nedskärningar sedan 1992 beslutade riksdagen på regeringens förslag att biståndsramen för år 2000 skulle höjas från 0,70 till 0,72 procent av bruttonationalinkomsten (BNI). I syfte att ytterligare markera Sveriges internationella ansvarstagande föreslår regeringen nu en fortsatt ökning av biståndsramen till 0,73 procent av BNI år 2001. Totalt sett beräknas biståndet öka med 200 miljoner kronor år 2001.

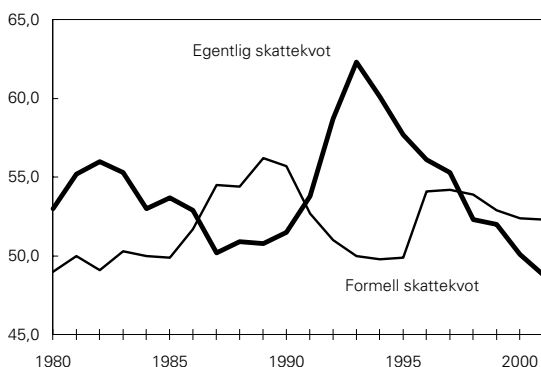
1.6 Rättvisa skatter

I år går tio procent av de totala skatteintäkterna till att betala räntorna på statskulden. Även om den offentliga sektorns finanser nu visar överskott kommer skattebetalarna under mycket lång tid framöver att betala priset för de gångna årens stora underskott.

Skatter har inte något egenvärde utan motiveras endast av vad intäkterna används till. Den egentliga skattekvoten, dvs. den formella skattekvoten plus det offentliga underskottet, visar hur mycket skatt som måste betalas för att välfärden skall vara finansierad. Ofinansierade skattesänkningar som låg bakom den formellt sett lägre skattekvoten i början av 1990-talet innebar endast att skatteuttaget försköts framåt i tiden.

DIAGRAM 1.6
Den egentliga skattekvoten

Procent av BNP

Källa: Finansdepartementet

Saneringen av de offentliga finanserna har i huvudsak kunnat ske rättvist. Skattehöjningarna har varit en starkt bidragande orsak till detta. Höginkomsttagare har bidragit främst genom höjda kapitalskatter, men även låg- och medelinkomsttagare har fått känna av skattehöjningar.

Allt eftersom statsfinanserna förbättras i snabb takt finns utrymme för att vidta offensiva åtgärder. Skattesänkningar i framtiden är möjliga att överväga men endast om vissa villkor obetingat uppfylls. Generella skattesänkningar får inte ske innan en till-

fredsställande kvalitet har säkerställts inom skolan, vården och omsorgen. De får inte finansieras genom skuldsättning. Och de måste utformas på ett fördelningspolitiskt rättvist sätt.

Den tillfälliga värnskatten upphör från och med 1999 i enlighet med riksdagsbeslutet 1994. För att säkerställa att målet om rättvis fördelning som uttalades i samband med skattereformen skall vara uppfyllt införs samtidigt ett ytterligare steg i skatteskalen för inkomster över 32 400 kr per månad. Den sammantagna effekten blir att omkring 1 miljon inkomsttagare får lägre marginalskatt. Höjningen av barnbidragen och flerbarnstilläggen, som genomförts vid årsskiftet, är också i linje med skattereformen 1990–1991. Genom att brytpunkten för statlig skatt inte har höjts i takt med inkomstökningarna har stora grupper löntagare börjat betala statlig inkomstskatt. Den utvecklingen bör vändas så att reformens intention att högst 15 procent av inkomsttagarna skall betala statlig inkomstskatt på sikt uppnås.

1.6.1 En skattepolitik för företagande

En rad åtgärder har genomförts för att stimulera de små och medelstora företagen. En huvudinriktning har varit att förbättra tillgången på riskkapital. Skattesänkningarna med inriktning på små och medelstora företag uppgår till omkring 7 miljarder kronor per år. Lättnaden i ägarbeskattningen för onoterade bolag och nedsättningen av arbetsgivaravgifter på den del av lönesumman som understiger 850 000 kr är två exempel. Enskilda näringsidkare har fått motsvarande lättnader. Dessutom har en möjlighet att kvitta underskott i nystartad näringsverksamhet mot inkomst av tjänst införts.

Regeringen bedriver ett brett arbete för att minska krånglet och göra det enklare att bli och vara företagare. Ett nytt och enklare system för redovisning och betalning av skatter och avgifter, skattekonton, har nyligen trätt i kraft. Skattetiläggen vid periodiseringsfel har halverats. Villkoren för att få F-skattsedel har mjukats upp. För att ytterligare förbättra villkoren för företagande föreslår regeringen nu en rad nya åtgärder:

- Reserveringsmöjligheterna förstärks för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag genom att taket för avsättningar till periodiseringsfond återställs till 25 procent. Därmed underlättas expansion med hjälp av kvarhållna vinster.
- Lättnaden i ägarbeskattningen av onoterade aktier utvidgas för att ytterligare underlätta expansion med hjälp av externt kapital.
- Kvittningsrätten för reaförluster på onoterade aktier utvidgas.

- Skatten på reklamtrycksaker avskaffas, vilket innebär en lättnad främst för mindre företag.
- Den särskilda fastighetsskatten på vattenkraftverk avskaffas, vilket innebär en lättnad främst för den elintensiva industrin.
- Avdragsreglerna för pensionskostnader förenklas.
- Beskattning av personaloptioner förenklas.
- Avdraget för pensionssparande för enskilda näringsidkare förenklas.
- Förenklingsutredningen har fått utvidgade direktiv och kan nu även lägga förslag som innebär förenklade redovisningsregler särskilt för de mindre företagen.

En översyn pågår av hela energiskattesystemet för att förbättra miljöeffekterna. Resultatet kommer att redovisas 1999. Det finns nu ingen anledning att av miljöskäl höja det totala uttaget av energiskatter, även om enskilda skatter kan förändras. Beskattningen av el i produktionsledet har dock haft negativa effekter för den elintensiva industrin. Den särskilda fastighetsskatten på vattenkraftverk föreslås därför avskaffas. Detta kommer att innebära sänkta elpriser för såväl industrin som för konsumenterna.

Regeringen avser att presentera en ny samordnad utformning av de skatter som träffar vägtrafiken. Syftet är att, inom ramen för ett i huvudsak oförändrat skatteuttag, uppnå bättre styreffekter vad gäller trafiksäkerhet och miljö. Redan under våren har dock regeringen lagt förslag om bl.a. förlängd skattefrihet för elbilar och en ny utformning av avgaskraven för lätta lastbilar och bussar.

1.6.2 Skattekontroll för rättvisa

För att skattesystemet skall kunna upprätthålla sin legitimitet är det viktigt att de skatter och avgifter som beslutas också blir betalda. Kontroll och uppföljning är av avgörande betydelse.

Möjligheterna till skattekontroll har kraftigt förbättrats under mandatperioden. Generalklausulen mot skatteflykt har fått en ny och effektivare utformning. Särskilda skattebrottsenheter byggs upp inom skattemyndigheterna. På så sätt tas den kompetens och erfarenhet som finns inom skatteförvaltningen bättre till vara. Dessutom undviks de flaskhalsproblem som tidigare varit vanliga.

Under våren har regeringen lagt fram förslag om reformerat förhandsbesked. Möjligheterna till skatteplanering i samband med koncernöverlåtelse har minskats. Kontrolluppgiftsskyldigheten har utvidgats ytterligare så att så gott som alla affärer med värdepapper omfattas.

Tullen får ansvar för en ny kontrollverksamhet över hela landet som gäller yrkesmässiga transporter

av punktskattepliktiga varor. Tullen ges även bättre möjligheter att kontrollera postpaket som innehåller alkohol och tobak.

Den kraftiga ökning av smuggling av cigaretter är ett problem som inte enbart kan lösas med ökad kontroll. För att förhindra att smugglingen, och de inslag av organiserad brottslighet som följer i dess spår, får en ökad spridning föreslår regeringen en sänkning av skatten på cigaretter.

1.6.3 Skattepolitiken och internationaliseringen

Vissa länder utnyttjar kapitalets rörlighet till att locka till sig kapital och investeringar från andra länder. Det sker bl.a. genom att de erbjuder bättre skattevillkor för utländska etableringar än vad som gäller företag som är verksamma inom landet. Sverige har aktivt drivit på för att diskutera detta inom EU. Arbetet har varit mycket framgångsrikt, och under hösten 1997 kunde medlemsländerna enas om gemensamma uppföranderegler för att motverka skadlig skattekonkurrens. Arbetet fortsätter nu för att även få till stånd gemensamma regler om beskattning av räntor och andra kapitalinkomster. Det är nödvändigt att ägna fortsatt uppmärksamhet åt de effekter internationaliseringen kan ha på svensk kapitalbeskattning och punktskatter.

1.6.4 Fastighetsbeskattningen

Fastighetsskatten är en del av kapitalbeskattningen. Detta understryks av att räntorna på bostadslån är avdragsgilla. För att fastighetsskatten skall vara så rättvis som möjligt bör taxeringsvärdet avspegla marknadsvärdet på ett så korrekt sätt som möjligt. En särskild utredare har därför fått i uppdrag att se över taxeringsförfarandet. I avvaktan på att utredningens analys av omräkningsförfarandet blir klar föreslås att den frysning av taxeringsvärdena på 1997 års nivå som beslutades för 1998 också skall gälla för 1999.

En ny utredning skall se över fastighetsbeskattningen och bl.a. analysera den skattemässiga neutraliteten mellan olika upplåtelseformer. Utredningen skall även överväga om det finns något lämpligt sätt att förbättra villkoren för fastboende i attraktiva kustområden och stimulera miljöinvesteringar.

1.7 Fördelningspolitiken

Svensk ekonomi utstod i början av 1990-talet den största prövningen i modern tid med negativ tillväxt, sänkta reallöner och kraftigt stigande arbetslöshet. Som ett resultat av detta raserades de offentliga finanserna. I januari 1995 beräknades lånebehovet till 229 miljarder kronor. Sverige stod inför en statsfinansiell kollaps.

En trygg välfärd går inte att bygga på lånade pengar. Utan en fast grund bestående av sunda offentliga finanser finns det i längden inte något utrymme att bedriva en rättvis fördelningspolitik. Det är därför de svagaste grupperna har allra mest att vinna på starka offentliga finanser.

I och med 1998 års budget har saneringsprogrammet på 126 miljarder kronor fullföljts. En av de viktigaste principerna för regeringens arbete med utformningen av programmet var att alla medborgare rättvist skulle dela på bördorna.

Tvärtemot vad många befarat, pekar fördelningspolitiska analyser på att krisen och budgetsaneringen har klarats med en bevarad relativt jämn fördelning av de ekonomiska resurserna. Genom välfärdspolitiken har bördorna av den djupa ekonomiska krisen och saneringen av de offentliga finanserna i huvudsak fördelats rättvist.

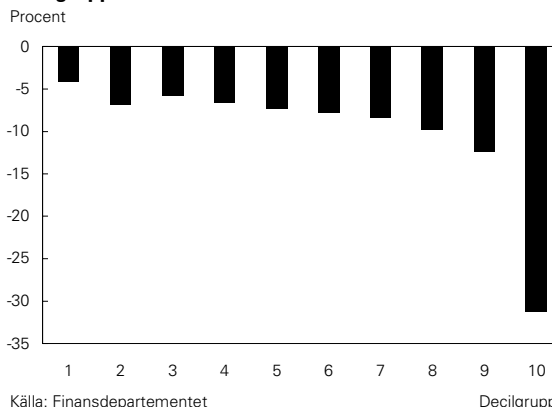
Den femtedel av hushållen som har högst ekonomisk standard har bidragit med 43 procent av de sammantagna budgetförstärkningarna, medan den femtedel hushåll som har lägst standard bidragit med ca 11 procent. Den tiondel av hushållen med högst standard har fått vidkännas den största minskningen i förhållande till inkomsterna. Jämställdheten värnas dessutom, nettoeffekterna är i genomsnitt i stort sett lika för kvinnor och män.

I diagrammet nedan visas den slutliga analysen av saneringsprogrammets fördelningseffekter. Hushållen är i diagrammet indelade i tio lika stora grupper, s.k. deciler. I decil 1 finns de hushåll som har den lägsta ekonomiska standarden. I decil 10 finns de hushåll som har den högsta ekonomiska standarden. Konsekvenskalkylen omfattar de direkta effekterna av i stort sett alla föreslagna och beslutade åtgärder i skatte- och bidragssystemen fram till och med 1998 års budgetproposition.

Som en följd av den höga arbetslösheten och de växande klyftorna i löner och kapitalinkomster mellan 1991 och 1997 har spridningen i marknadsinkomster ökat betydligt. Detta har dock till stor del kompenserats av transfererings- och skattesystemet. Trots den ökade spridningen i marknadsinkomster har spridningen i disponibla inkomster inte ökat nämnvärt sedan 1991.

DIAGRAM 1.7

Andel av saneringsprogrammet som respektive decilgrupp bidrar med

Andelen hushåll som har en låg ekonomisk standard (under 50 procent av medianinkomsten) har ökat från 4,1 till 5,8 procent. En viktig orsak till detta är dock att antalet studerande har ökat – vilket har en positiv fördelningspolitisk profil på längre sikt. Resultaten för 1996 och 1997 baseras på en uppdaterad framskrivning och visar således en bedömning av det troliga utfallet (se vidare prop. 1997/98:1, bilaga 7).

Men inkomststatistiken visar inte hela bilden. Den tar inte hänsyn till de offentliga verksamheterna. Under 1980-talet ökade spridningen i disponibla inkomster. Samtidigt satsades allt större resurser på de offentliga tjänsterna. Barnomsorgen byggdes ut och resurserna till vården, äldreomsorgen och utbildningen ökades. Under början av 1990-talet bromsade resursökningen och hushållen fick bära en allt större del av kostnaderna genom avgifter och taxor. De betydande resurser som nu på nytt tillförs skolan, vården och omsorgen bör kunna motverka denna utveckling.

De offentliga tjänsterna måste värnas. Grunden för rättvisan är att barnen, de äldre, de sjuka och de handikappade får tillgång till vård och omsorg med god kvalitet. Genom en god ekonomisk utveckling ökar resurserna för vården och omsorgen. Enskilda skall inte behöva betala oskäliga avgifter.

Kunskaper och erfarenheter måste fördelas jämnare. Därmed får alla bättre möjligheter till arbete. Det nås genom bättre baskunskaper och fler utbildade. Rättvisa kan nås endast när människor ges lika möjligheter till utbildning och arbete. Sverige skall åter visa att en god tillväxt och ökad sysselsättning bäst förenas med en jämn fördelning av de ekonomiska resurserna.